gemeente Barneveld

Organisatieonderdeel: Dienstverlening
Behandelaar: A. van Heumen - Viguurs
Telefoonnummer:

Voorstelnr. 3312
Barneveld, 29 maart 2024
Portefeuillehouder: W. Oosterwijk

☒ Ter kennisname naar de raad
Nummer beleidsproduct:

☐ Op overzicht Bestaand beleid (website)

Onderwerp: **Rapport doelmatigheidsonderzoek afval**

Gevraagde beslissing:
1. Kennis te nemen van het rapport onderzoek doelmatigheid afval en deze ter kennisgeving naar de Raad te sturen.
2. De bestuurlijke reactie op de bevindingen en aanbevelingen in het rapport vast te stellen en ter kennisgeving naar de Raad te sturen.
3. Kennis te nemen van de ambtelijke reactie op de bevindingen en aanbevelingen.

1. Inleiding

In het coalitieakkoord 2022-2026 is opgenomen dat er tijdens de coalitieperiode een doelmatigheidsonderzoek Afval zal plaatsvinden. Het college heeft dit voornemen omgezet in een opdracht. Het betreft hier een onafhankelijk onderzoek naar de doelmatigheid van het gevoerde beleid en de inzamelingsorganisatie vanuit concerncontrol. In de afgelopen periode is dit onderzoek uitgevoerd en het rapport geschreven door adviesbureau IPR Normag. Dit is gebeurd in nauwe samenwerking met de betrokken medewerkers in de organisatie. Het rapport is door IPR Normag gepresenteerd aan de projectgroep, wethouder Oosterwijk en wethouder Pluimers en aan het team Reiniging. Het concernteam heeft een ambtelijke reactie geschreven op de bevindingen en aanbevelingen van IPR Normag. Het college heeft deze ambtelijke reactie gebruikt voor haar bestuurlijke reactie.

2. Beoogd effect

a) Meetbaar effect

Met dit rapport is er objectieve informatie (ook in vergelijking met andere gemeenten) opgeleverd over het afvalbeleid en -inzameling, die ons ondersteund in het maken van weloverwogen keuzes.

b) Maatschappelijk effect

Dit rapport geeft een beeld hoe de inwoner van Barneveld wordt voorzien in de afvoer van haar afval.

3. Argumenten

1.1 het betreft de uitvoering van een collegeopdracht
Met het rapport is uitvoering gegeven aan het coalitieakkoord 2022-2026
1.2 het rapport voldoet aan de opdrachtformulering
Met het rapport ligt er objectieve informatie over het gevoerde afvalbeleid en afvalinzameling.
2.1 De bestuurlijke reactie laat de voornemens van het college ten aanzien van om de bevindingen en aanbevelingen in het rapport zien.
Met de bestuurlijke reactie geeft het college met input van de organisatie aan hoe zij opvolging gaan geven aan de bevindingen en aanbevelingen die in het rapport zijn opgenomen.
3.1 Met de ambtelijke reactie laat de organisatie zien wat zij doen met de bevindingen en aanbevelingen in het rapport.

4. Kanttekeningen

2.1 De bestuurlijke reactie is deels een procesreactie.
De reactie op de bevindingen ten aanzien van prijs- en servicedifferentiatie is nog niet inhoudelijk vormgegeven, dit gebeurd in het plan van aanpak om te komen tot de nieuwe Strategienota Grondstoffen. De reden hiervoor is dat verschillende scenario's hierin zullen worden uitgewerkt.

5. Financiën

Het onderzoek is gefinancierd met beschikbaar gesteld budget.

6. Participatie en communicatie

a) Participatie

De input van inwoners is meegenomen door enquêtes die zijn gehouden en nog worden gehouden.

b) Communicatie

Het rapport en de bestuurlijke reactie wordt ter informatie aan de raad aangeboden (via ingekomen stukken). Daarnaast zal er een persbericht uitgaan.

7. Uitvoering

Planning:

De bevindingen van het rapport worden in de komende periode zoals aangegeven in de ambtelijke reactie door de organisatie omgezet in acties.

Evaluatie/controle

nvt

8. Bijlagen

Rapport Doelmatigheidsonderzoek afvalbeheer Barneveld
Ambtelijke reactie doelmatigheidsonderzoek afvalinzameling
Bestuurlijke reactie doelmatigheidsonderzoek afvalinzameling

IPR•NORMAG

Gemeente Barneveld

Onderzoek doelmatigheid afvalbeleid

Onderzoek naar de doelmatigheid van het afvalbeleid en de uitvoeringsorganisatie, inclusief aanzetten en suggesties voor toekomstige ontwikkeling

2 februari 2024

VANG
Van Afval naar Grondstof

● Strategie ● Beleid ● Organisatie

BEZOEKADRES: Waarderweg 33 kantoor b10, 2031 bn Haarlem
POSTADRES: postbus 2016, 2002 ca Haarlem
t 023 531 91 41, **e** info@iprnormag.nl, **i** www.iprnormag.nl

]IPR•NORMAG[

In opdracht van:	Gemeente Barneveld
Opsteller(s):	Drs. ing. P.M.J. de Bruin (Paul) R.H.F. Oldenhof MSc (Ruben) M. Scheutjens MSc (Margo)
Projectnummer IPR Normag:	101441
Aantal pagina's:	55

Status	**Datum**	**Toegestuurd naar**
Conceptrapportage	11 december 2023	Ambtelijke projectgroep voor bespreking op 13 december 2023
Eindrapportage	11 januari 2024	Ambtelijke projectgroep
Eindrapportage	2 februari 2024	Ambtelijke projectgroep

Inhoud

Samenvatting conclusies **4**

1 Onderzoek doelmatigheid van het afvalbeheer **7**
1.1 Wat willen we met dit onderzoek bereiken? 7
1.2 Hoe is het onderzoek aangepakt? 7

2 Evaluatie van het afvalbeheerbeleid **9**
2.1 Wat is onderzocht en op welke wijze? 9
2.2 Welke ambities en doelen zijn gesteld? 9
2.3 Beoordeling huidige voorzieningen en serviceniveau 10
2.4 Beoordeling van milieuprestaties 12
2.5 Doelmatigheid (kosten afvalbeheer) 19
2.6 Samenvattend overzicht doelrealisatie en doelmatigheid 22

3 Analyse van beleidsalternatieven **24**
3.1 Wat is onderzocht en op welke wijze? 24
3.2 Perspectief: er zitten nog veel grondstoffen in het vat 24
3.3 Inzamelstrategieën voor een potentiële trendbreuk 25
3.4 Hoofdkeuzes ter overweging 26

4 Analyse doelmatigheid uitvoeringsorganisatie **31**
4.1 Wat is onderzocht en op welke wijze? 31
4.2 Huidige situatie 31
4.3 Relevante ontwikkelingen voor team Reiniging 33
4.4 Doelmatigheid van het afvalbeheer en de uitvoering / team reiniging 34
4.5 Schaalgrootte-analyse 38
4.6 Conclusie doelmatigheid uitvoeringsorganisatie 40

5 Quick scan alternatieven uitvoeringsorganisatie **42**
5.1 Wat is onderzocht en op welke wijze? 42
5.2 Relevante ontwikkelingen in het speelveld 42
5.3 Beschrijving van relevante organisatievormen 45
5.4 Regioscan: wat zijn de mogelijkheden voor Barneveld? 48

Bijlagen **50**
bijlage 1 Voorziening Afvalstoffenheffing Barneveld 51
bijlage 2 Breakdown Afvalstoffenheffing begroting 2024 53
bijlage 3 Kerncijfers regio Barneveld 54
bijlage 4 Overzicht beoordeling 55

Samenvatting conclusies

Wat is onderzocht: evaluatie van beleid en uitvoering

In dit onderzoek zijn de doelmatigheid en doeltreffendheid van het huidig huishoudelijk afvalbeleid 2020 – 2024 geëvalueerd. En er worden aanzetten gegeven voor mogelijke maatregelen voor het op te stellen Strategieplan Grondstoffen 2025 -2028 Barneveld. Ook is de doelmatigheid van de eigen inzameldienst onderzocht, waarbij ook hier mogelijke alternatieve uitvoeringsmodellen worden beschreven.

Is het afvalbeleid doelmatig en doeltreffend?

Milieu

- De doelstelling maximaal 70 kg restafval per inwoner in 2024 is niet gehaald. Er wordt circa 130 kg/inw. ingezameld met een scheidingspercentage van 70%.
- De milieuprestatie van Barneveld is ten opzichte van andere gemeenten in dezelfde stedelijkheidsklasse (licht) beter.
- De hoeveelheden huishoudelijk restafval en gescheiden recyclebare grondstoffen tonen echter over de afgelopen jaren een redelijk stabiel beeld.
  Voor het behalen van de gestelde doelen is een trendbreuk wel noodzakelijk.

Service

- Inwoners wordt het gemakkelijk gemaakt om grondstoffen gescheiden aan te kunnen bieden.
- Het serviceniveau van voorzieningen (de inzamelfrequentie van grondstoffen, het aantal beschikbare verzamelcontainers voor recyclebare grondstoffen) is in vergelijking met het gemiddelde van de benchmark relatief laag.
- Service omvat daarnaast ook de servicegerichtheid van de uitvoeringsorganisatie. De uitvoeringsorganisatie van Barneveld is zeer servicegericht, voelt zich verantwoordelijk voor het resultaat op straat en reageert snel op eventuele ongewenste situaties, zoals bijplaatsingen of te laat aangeboden containers.
- Inwonerstevredenheid is niet recent gemeten, dus daarover kan geen uitspraak worden gedaan. Een enquête is geagendeerd voor de komende periode.

Kosten

- Als doel is een gelijkblijvende afvalstoffenheffing gesteld met betrekking tot de door de gemeente beïnvloedbare kosten. De afvalstoffenheffing is in de periode vanaf 2020 circa 5% gestegen. Echter als het gevolg van autonome (niet door de gemeentelijke organisatie zelf te beïnvloeden) factoren.
- De hoogte van de afvalstoffenheffing van Barneveld is gelijk aan het landelijk gemiddelde. In vergelijking met andere – met Barneveld vergelijkbare gemeenten – is de afvalstoffenheffing lager dan het gemiddelde.
- De doelmatigheid (kosteneffectiviteit) van het afvalbeheer is ten opzichte van gemeenten in de benchmark huishoudelijk afvalbeheer (in dezelfde hoogbouwklasse) lager dan gemiddeld. Maar ten opzichte van andere gemeenten die evenals Barneveld alleen een beleid met servicedifferentiatie hebben is de kosteneffectiviteit juist relatief groot.

Wat zijn relevante beleidskeuzes voor de toekomst?

Het huidige afvalbeleid van Barneveld kenmerkt zich door servicedifferentiatie. Het wordt inwoners enerzijds gemakkelijk gemaakt met voorzieningen en hoge service om grondstoffen gescheiden aan te bieden en anderzijds lastiger door minder service en een lage inzamelfrequentie voor het aanbieden van huishoudelijk restafval. Zoals gezegd

zijn de afvalbeheerprestaties (mate van afvalscheiding) in de afgelopen jaren stabiel. Het potentieel is echter groot: 83% van het huishoudelijk restafval betreft in principe recyclebare grondstoffen. Van de 130 kg/inw restafval (fijn+grof) is 95 kg/inw. grondstoffen.

Door extra aandacht en inzet van communicatie en participatie verwachten wij dat zonder wezenlijke wijzigingen van het afvalbeleid enige verbetering van prestaties mogelijk is. Ook de al in gang gezette onderzoeken naar vernieuwbouw van de huidige milieustraat De Otelaar kunnen daar aan bijdragen.

Voor het behalen van de gestelde doelen (maximaal 70 kg/inw. restafval) en een verdere verbetering naar een circulaire grondstoffeneconomie is een trendbreuk noodzakelijk. Deze trendbreuk kan alleen worden bewerkstelligd met meer krachtdadige maatregelen. Mede op basis van de ervaringen in praktijk betreft dit drie beleidskeuzes:

- Prijsprikkel door tariefdifferentiatie (diftar). De afvalstoffenheffing bestaat uit een collectief vast deel en een individueel variabel deel afhankelijk van het aantal keer dat huishoudelijk restafval door een huishouden wordt aangeboden.
- Serviceprikkel door 'omgekeerd inzamelen'. Daarbij wordt de service op het gescheiden kunnen aanbieden en ophalen van grondstoffen aan huis vergroot, en moet het (in hoeveelheid afgenomen) restafval worden gebracht naar een ondergrondse container. In de nieuwbouwwijk Bloemendal (1.550 woningen 2020 – 2023) wordt omgekeerd inzamelen toegepast.
- Een combinatie van beide. De genoemde prijs- en serviceprikkel kunnen worden gecombineerd. Ook kan voor een gefaseerde invoering worden gekozen, waarmee stap voor stap ervaringen worden opgedaan en het begrip en draagvlak voor deze – voor Barneveld nieuwe systemen – wordt vergroot.

Met deze meer krachtdadige maatregelen kan de hoeveelheid huishoudelijk restafval fors dalen (richting 30 – 40 kg/inw.) en de hoeveelheid recyclebare grondstoffen flink stijgen (richting 80 – 90% afvalscheiding). Flankerende (beleids)maatregelen zijn van belang voor een integrale beleidsaanpak en het waarborgen van de kwaliteit van ingezamelde grondstoffen.

Is de inzamelorganisatie van Barneveld doelmatig?

Met 22.000 huishoudens is de inzameldienst van Barneveld een kleine organisatie, die op de lange termijn wellicht met schaalgroottevraagstukken te maken krijgt. De gemiddelde schaalgrootte van gemeentelijke inzameldiensten is circa 50.000 huishoudens, en van overheidsorganisaties (waarin meerdere gemeenten samenwerking) meer dan 100.000 huishoudens.

- Op basis van de analyses concluderen wij dat de uitvoering van het afvalbeheer (c.q. dat team Reiniging) redelijk kostenefficiënt (doelmatig) gebeurt. Over het geheel per saldo op of rond het benchmarkgemiddelde. Daarbij worden de prestaties vergeleken met organisaties en gemeenten met dezelfde gebiedskenmerken als Barneveld.
- Maar bij verdere verdieping op onderliggende activiteiten en met name de productiviteitsanalyses zijn de prestaties over het geheel slechter dan de benchmarkgemiddelden. Wij verwachten dat de beperkte schaalgrootte van de inzamelorganisatie hieraan debet is.
- Op basis van de uitgevoerde analyses van doelmatigheid en het beeld dat wij hebben van de uitvoeringsorganisatie zijn wij van mening dat team reiniging praktisch geoptimaliseerd is. Enerzijds door de inbedding in een grotere

uitvoeringsorganisatie, anderzijds door de praktische en hands on mentaliteit van medewerkers.
- Daartegenover staan enkele kwetsbaarheden. Als gevolg van vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt (dit geldt sector breed) moet de continuïteit van de inzameldienstverlening goed geborgd worden.
- En met het oog op de beoogde verder verbetering van de vang-prestaties van gemeente Barneveld moet de uitvoeringsorganisatie voldoende flexibel te zijn om in te spelen op (veranderende) wensen en eisen ten aanzien van de dienstverlening. Bijvoorbeeld nieuwe inzamelvoorzieningen, andere technieken, et cetera. Het is voor kleinere organisaties altijd een groter uitdaging om meer verschillende diensten en daarvoor ook zelf te kunnen beschikken over het benodigd materieel en andere productiemiddelen.
- Op het gebied van afvalbe- en verwerking concluderen wij dat de organisatie doelmatig en doeltreffend is. Dit is het gevolg van de bredere regionale samenwerking met andere gemeenten en overheidsorganisaties bij aanbestedingen.

Wat zijn eventuele alternatieve organisatiemodellen?

Er zijn grofweg drie mogelijkheden voor de organisatie van inzameling van afval:

A. **Eigen gemeentelijk inzameldienst**
   Dit is de huidige situatie in de gemeente Barneveld.
B. **Overheid gedomineerde organisatie**
   Dit betreft een gemeentelijk samenwerkingsverbanden, ontstaan door eigen inzameldiensten te verzelfstandigen in één gezamenlijke organisatie. Voor Barneveld zou dit kunnen betekenen a. toetreden tot een bestaande organisatie, of b. samen met andere gemeenten een gezamenlijke inzamelorganisatie oprichten.
C. **Uitbesteden aan de markt**
   De gemeente transformeert tot 'regiegemeente' en besteedt de diverse diensten en activiteiten uit aan een of meer marktpartijen.

Per organisatiemodel is de vraag of en in welke mate met deze organisatievorm invulling en een bijdrage kan worden gegeven aan de maatschappelijke doelen van de gemeente op het gebied van afval- en grondstoffen, duurzaamheid en circulariteit.

Daarbij moet worden opgemerkt dat deze quick scan van uitvoeringsorganisaties bedoeld is voor de gedachtevorming in de gemeente Barneveld, met als eerste vraag of het wel of niet gewenst is om een andere organisatievorm te overwegen. En in het kader van deze quick scan zijn de eventuele mogelijkheden niet met andere partijen besproken. Toetreding tot een bestaande organisatie of samenwerken met andere gemeenten met een eigen dienst vergt uiteraard overleg en afstemming over de wederzijdse bereidheid dit verkennen.

Tot slot

IPR Normag concludeert dat de doelmatigheid van het afvalbeleid in de gemeente Barneveld positief afsteekt ten opzichte van andere gemeenten met dezelfde beleidskeuzes. Ook functioneert de uitvoeringsorganisatie redelijk doelmatig. Echter de doelmatigheid van het afvalbeleid kan verbeteren, met name door het afvalbeleid verder door te ontwikkelen met diftar en/of omgekeerd inzamelen. Daarbij is wel een aandachtspunt en een vraag of de huidige relatief kleine uitvoeringsorganisatie voldoende in staat is de daarvoor benodigde aanpassingen en investeringen in inzamelvoorzieningen, materieel en andere bedrijfsfuncties (ICT, CMS, etc.) kostenefficiënt te kunnen dragen.

1 Onderzoek doelmatigheid van het afvalbeheer

1.1 Wat willen we met dit onderzoek bereiken?

Gemeenten hebben als wettelijke taak het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval. Deze taak vult iedere gemeente op haar eigen manier in. Ook Barneveld heeft hiervoor beleid gemaakt in het Strategieplan Grondstoffen 2020 -2024 en zet in op realisatie van de doelen in het beleid. Barneveld heeft een eigen uitvoeringsorganisatie voor het afval- en grondstoffenbeheer en heeft daardoor zowel de beleidsontwikkeling als de uitvoering binnen de eigen organisatie belegd.

De gemeente Barneveld hecht eraan om haar eigen functioneren regelmatig te evalueren om haar taken nog beter uit te kunnen voeren. In het coalitieakkoord 2022-2026 is opgenomen dat er tijdens de coalitieperiode een 'doelmatigheidsonderzoek Afval' zal plaatsvinden. Daarnaast staat het Strategieplan Grondstoffen 2025 -2028 op de agenda om te worden opgesteld, ter opvolging van het Strategieplan Grondstoffen 2020 – 2024.

Het past dus goed om op dit moment, in de tweede helft van 2023, te onderzoeken wat de huidige staat is van het afval- en grondstoffenbeleid in Barneveld en de uitvoering daarvan. Dit wordt in Barneveld bewust uitgevoerd vanuit de 'control' afdeling met ondersteuning van IPR Normag als onafhankelijk adviesbureau.

Evaluatie ex post Voer een onderzoek uit gericht op het beoordelen van de doelmatigheid van het huidig afvalbeleid (inclusief inzameling en verwerking) in de gemeente Barneveld.
Evaluatie ex ante Geef daarbij ook zicht op alternatieve keuzes ten aanzien van het afvalbeleid (met het doel reductie restafval en meer en kwalitatief goede gescheiden recyclebare stromen) en ten aanzien van de uitvoering van de afvalinzameling en verwerking van de gemeente Barneveld.

Met de uitkomsten van dit onderzoek krijgt de gemeente inzicht in het huidig functioneren en presteren van de eigen inzamelorganisaties als ook de effectiviteit van het afvalbeheerbeleid. En ten behoeve van het op te stellen Strategieplan Grondstoffen 2025 - 2028 Barneveld, biedt het onderzoek en deze rapportage ook handvatten, aanzetten en suggesties voor de organisatie van het huishoudelijk afvalbeheer en het afval- en grondstoffenbeleid in de toekomst.

1.2 Hoe is het onderzoek aangepakt?

Het onderzoek is uitgevoerd door IPR Normag op basis van documentenanalyse en gesprekken met betrokkenen in de organisatie. Voornamelijk functionarissen van het Team Reiniging en de beleidsambtenaren. Het onderzoek kent verschillende invalshoeken, waarbij voor elke invalshoek aanpak is gevolgd.

De invalshoeken zijn:

1. Beleidsevaluatie afvalbeheer: milieu, service en kosten
2. Analyse perspectieven en beleidsalternatieven
3. Analyse productiviteit uitvoeringsdienst (team Reiniging)
4. Quick scan alternatieve uitvoeringsorganisaties c.q. inzamelorganisaties

De per invalshoek gehanteerde aanpak wordt in de betreffende hoofdstukken toegelicht.

2 Evaluatie van het afvalbeheerbeleid

2.1 Wat is onderzocht en op welke wijze?

In dit deel van het onderzoek wordt onderzocht hoe de prestaties op het gebied van milieu, service en kosten in Barneveld zich verhouden tot de door de gemeenteraad vastgestelde doelstellingen in het Strategieplan 2020-2024. Aanvullend op de kwantitatieve prestaties zijn op basis van bureauonderzoek en gesprekken met leden van de projectgroep gevoerd over de beleidsuitvoering in de afgelopen jaren. Welke maatregelen waren gepland, en zijn deze ook gerealiseerd.

Voor een compleet zich op de afvalscheidingsprestatie is een Grondstoffenmonitor opgesteld waarin ook inzichtelijk wordt bij welke stromen er nog veel te winnen valt omdat dit nog bij het restafval wordt aangeboden. De grondstoffenmonitor vergelijkt de prestaties ook met belangrijke referentiegemeenten. Wat betreft de cijfers sluiten we aan bij de methodiek die ook bij de Benchmark Huishoudelijk afval gebruikt wordt.

Ook is de opbouw (kostencomponenten) van de afvalstoffenheffing geanalyseerd en vergeleken met een referentiewaarden. En verder richt de evaluatie zich op gerealiseerde prestaties in de welbekende afvaldriehoek.

2.2 Welke ambities en doelen zijn gesteld?

Strategieplan Grondstoffen 2020 - 2024

In het strategieplan grondstoffen 2020-2024 'Samen naar minder afval en betere kwaliteit grondstoffen!' staat beschreven hoe Barneveld in de periode 20202-2024 wil zorgen voor beter afvalbeheer en hergebruik van materialen.

Daarbij zijn de volgende hoofddoelen voor 2020-2024 gesteld:

- Maximaal 70 kg/inw. restafval in 2024.
- Kwaliteit grondstofstromen verbeteren naar < 5% vervuiling
- Dienstverlening: makkelijker maken gescheiden aanbieden (grof)afval
- Participatie: traject burgerparticipatie om samen te werken aan de doelstelling
- Kosten: dit plan streeft naar kostenneutraliteit binnen de afvalstoffenheffing. (exclusief autonome kostenontwikkelingen).

Om deze doelen te behalen zijn verschillende maatregelen per grondstofstroom opgesteld. Deze maatregelen worden in het vervolg verder toegelicht.

2.3 Beoordeling huidige voorzieningen en serviceniveau

De service wordt enerzijds beoordeeld op de "inzamelfrequentie" en het "aantal huishoudens per container", vergelijkbaar in de benchmark. Anderzijds omvat het de "servicegerichtheid van de uitvoeringsorganisatie", wat betekent dat de organisatie zich flexibel opstelt, doelgericht werkt en effectief communiceert en diensten verleent aan de burgers. De uitvoeringsorganisatie van Barneveld is zeer servicegericht, voelt zich verantwoordelijk voor het resultaat op straat en reageert snel op eventuele ongewenste situaties, zoals bijplaatsingen of te laat aangeboden containers. Daarbij kenmerkt de gemeente zich door een relatief groot buitengebied en een relatief groot aantal personen per huishouden (2,6 ten opzichte van het landelijk gemiddelde 2,1).

De gemeente bedient in totaal 23.716 aansluitingen, waarvan 3.673 in hoogbouwlocaties. De gemeente Barneveld heeft de afgelopen jaren ingezet op het faciliteren en stimuleren van het aan de bron scheiden van grondstoffen. Het overzicht toont de voorzieningen die aan inwoners worden geboden. Deze voorzieningen maken het inwoners gemakkelijk(er) om recyclebare afvalstromen gescheiden aan te bieden.

Ophalen aan huis

Bij inwoners in de laagbouw worden gescheiden grondstoffen aan huis opgehaald, en met een relatief hoge frequentie. Het serviceniveau (de inzamelfrequentie) is voor deze grondstofstromen hoog. Er is sprake van accomoderend beleid. De serviceniveaus op het gebied van GFT, oud papier en textiel zijn lager dan het benchmarkgemiddelde voor gemeenten in dezelfde hoogbouwklasse. Bijvoorbeeld door extra inzamelrondes voor GFT in het snoei- en bloeiseizoen. Bij textiel betreft dit 3 inzamelrondes per jaar in Barneveld tegenover 4 als benchmarkgemiddelde.[1] Hierbij moet wel worden opgemerkt dat met name herdraagbaar textiel ook door andere instellingen wordt ingezameld, zoals kringloopwinkels en kerken.

Het ophalen aan huis van incontinentiemateriaal vindt alleen plaats op indicatie van thuiszorg of medische behoeften. De procedure is dat mensen dit materiaal in de

[1] De inzameling van textiel wordt door derden uitgevoerd.

restafvalcontainer kunnen deponeren. De restafvalcontainer wordt regulier eens in de vier weken geleegd, met een extra leging ertussen. Deze service wordt momenteel geboden aan circa 50 adressen. De takkenroute, waarbij takken aan huis worden opgehaald, is een betaalde dienst. Daarentegen zijn het zelf afleveren van snoeiafval bij een daarvoor bestemd punt en het plaatsen van blad in de bladkorf kosteloze alternatieven voor inwoners. Het verder verhogen van de service voor grondstoffen kan worden overwogen.

Tegenover deze hoge service voor grondstoffen staat een restrictief beleid voor het huishoudelijk restafval dat slechts één keer in de vier weken wordt opgehaald. Dit restrictief beleid wordt ook gevoerd voor het aan huis ophalen van grofvuil. Inwoners moeten daarvoor een afspraak maken, moeten ervoor betalen, en er is een maximum volume per keer gesteld. Kortom, het serviceniveau is restrictief voor restafval en accomoderend voor het gescheiden kunnen aanbieden van recyclebare grondstoffen.

	Barneveld	KLASSE D	.
aantal ophaalrondes per jaar			
Groente-, fruit- en tuinafval	26	29	🔴
Oud papier en karton	13	14	🔴
Plastic, metalen en drankenkartons	26	22	🟢
Glas verpakkingen			
Textiel	3	4	🔴
Fijn restafval	13	17	🟢

Brengvoorzieningen

Wat betreft de brengvoorzieningen wordt geconstateerd dat het aantal inzamelvoorzieningen voor oud papier en karton relatief groot is, ook in vergelijking met andere gemeenten[2]. Zij zijn dus goed bereikbaar voor de inwoners. Dit is – in vergelijking met gemeenten in de benchmark – minder voor het aantal glas en textiel containers.

	Barneveld	KLASSE D	.
aantal huishoudens per voorziening			
Groente-, fruit- en tuinafval	0	34	
Oud papier en karton	28	883	🟢
Plastic, metalen en drankenkartons	0	442	
Glas verpakkingen	572	483	🔴
Textiel	2289	1110	🔴
Milieustraat	22885	12971	🔴
Fijn restafval	23	49	🔴

Barneveld biedt gratis en onbeperkte toegang tot de milieustraat. De milieustraat 5 dagen per week geopend. Op dinsdag t/m vrijdag van 09.00-16.00 en op zaterdag van 08.00-15.00. Het totaal aantal openingsuren is met 5 per week iets lager dan het gemiddelde in de benchmark. Daarentegen op zaterdag juist een ruimer openingsvenster.

	Barneveld	KLASSE D	.

[2] Voor deze analyse is ook gebruik gemaakt van de Benchmark Huishoudelijk Afval peiljaar 2022.

Openingsuren doordeweeks	28	33	●
Openingsuren zaterdag	7	6	●

Tevredenheid inwoners

De tevredenheid van de inwoners over de dienstverlening en het afvalbeleid in de gemeente Barneveld kan op basis van een enquête (vragenlijst, gesprekken, et cetera) worden onderzocht. Wij adviseren om voorafgaand aan het ontwikkelen van nieuw beleid in 2024 hier onderzoek naar te doen. In 2019 is er al een enquête gehouden over de afvalinzameling in Barneveld, waarop 630 mensen hebben gereageerd. Een van de vragen richtte zich op hoe inwoners de afvalinzameling in de gemeente beoordelen. Resultaten toonden aan dat 13% het als zeer goed beschouwde, 50% als goed, en 26% als voldoende. In 2024 wordt er opnieuw een bewonersonderzoek gedaan.

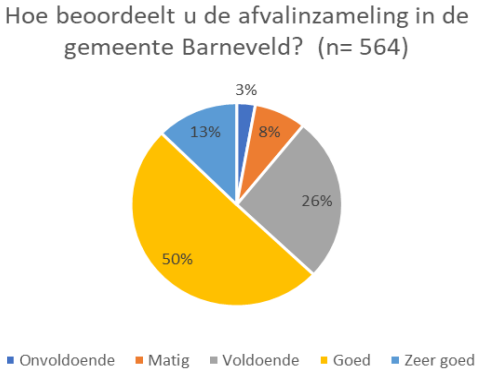

2.4 Beoordeling van milieuprestaties

Voor een compleet zich op de afvalscheidingsprestaties in de periode 2020 - 2024 wordt de inzamelrespons per grondstofstroom inzichtelijk gemaakt. Deze grondstoffenmonitor vergelijkt de prestaties van Barneveld ook met referentiegemeenten. Wat betreft de cijfers sluiten we aan bij de methodiek die ook bij de Benchmark Huishoudelijk afval gebruikt wordt. Voordat de diverse recyclebare grondstoffen worden toegelicht, eerst de ontwikkeling van het huishoudelijk restafval.

2.4.1 Restafval

Reductie van restafval door het voorkomen van restafval (preventie en afvalscheiding) is het doel. In 2022 wordt in Barneveld 15,5 kg grof en 114,8 kg fijn restafval per inwoner ingezameld. Totaal 130 kg per inwoner. Het doel van maximaal 70 kg/inw. is dus nog niet gehaald.

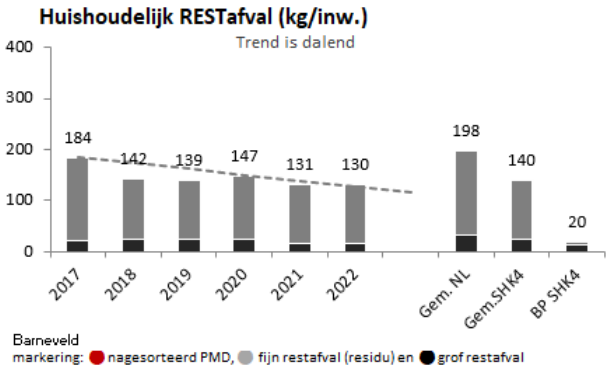

Nb. In 2020 is sprake van een piekje als gevolg van de corona pandemie en het gevolg van meer thuiswerken en thuis verblijven. Ook de hoeveelheid gescheiden grondstoffen was in dat jaar hoger. Er vond een verschuiving plaats van afval van bedrijven, scholen en kantoren naar huishoudelijk afval. Dit is een landelijk beeld. Na de pandemie zijn de cijfers weer in lijn met de voorgaande jaren. Het restafval wordt verder niet nagescheiden met machines.

De trend in Barneveld is licht dalend. Maar als we deze trend doortrekken naar de toekomst wordt niet verwacht dat de doelstelling maximaal 70 kg/inw. in 2024 gehaald wordt. Ten opzichte van het landelijk gemiddelde presteert Barneveld beter. De volgende grafiek toont de positie van Barneveld ten opzichte van alle gemeenten in Nederland. Circa 100 gemeenten zamelen minder huishoudelijk restafval dan Barneveld in.

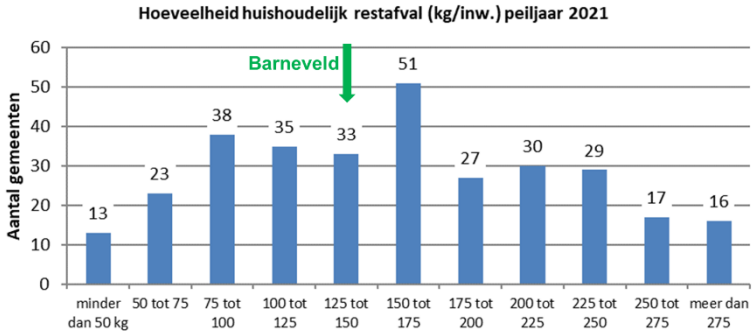

In vergelijking met andere gemeenten in de stedelijkheidsklasse 4 (landelijk gemiddeld 140 kg/inw.) is de prestatie van Barneveld wel beter.

Maar er is ook een best practice gemeente waar nog slechts 20 kg/inw. wordt ingezameld. Dit was in 2022 de gemeente Horst aan de Maas. Deze gemeente en past tariefdifferentiatie toe met een betaalzak en zamelt de meeste grondstoffen met een hoge frequentie aan huis in. Groente-, fruit- en etensresten worden bijvoorbeeld maximaal 104 keer per jaar ingezameld, en er zijn op straatniveau brengdepots ingericht voor tuinafval. Bovendien wordt naast bronscheiding van PMD aanvullend nagescheiden[3].

2.4.2 Groente-, Fruit- en Tuinafval (GFT)

De volgende maatregelen om GFT inzameling te optimaliseren zijn beschreven in het strategieplan. Een aantal maatregelen is (nog) niet uitgevoerd.

Beoordeling thema GFT

Maatregel in Strategieplan 2020 - 2024	Beoordeling	Toelichting
Gratis verstrekken van bakjes/zakjes voor het scheiden van gf-afval in de keuken	☑	Bakjes beschikbaar gesteld voor inwoners die zich hiervoor hebben aangemeld. De respons (aantal aanvragen) was beperkt. De promotie ervan door de gemeente was bescheiden.
Adoptievoorzieningen (= door vrijwilligers beheerd) voor gf-afval bij de appartementen	☑	Wel gerealiseerd, maar gestopt, omdat het eigenaarschap niet altijd duidelijk was.
Takken/ snoeihout route in het voorjaar	☑	Gerealiseerd met behulp van vrijwilligers
Project wormenhotel	☒	Niet gerealiseerd
Voedselverspillingscampagne	☑	Lid van samen tegen voedselverspilling + campagne #afvalscheidendoejezo

☑ Uitgevoerd en afgerond, ☐ Gestart maar niet afgerond en ☒ Niet gestart of niet afgerond

De grafiek toont de inzamelrespons van GFT. In 2022 is 133 kg GFT per inwoner gescheiden. De inzamelrespons bedraagt 79%. Ten opzichte van het landelijk gemiddeld en het gemiddelde van gemeenten in stedelijkheidsklasse 4 een redelijke prestatie. Daarbij moet wel worden vermeld dat er sprake is van een redelijk gelijkblijvend niveau. Er

[3] Sinds 2023 is aanvullend nascheiden (in combinatie met bronscheiden van PMD) niet meer mogelijk als gevolg van strikte eisen aan verwerkers door Nedvang (Afvalfonds) aan de administratieve en fysieke scheiding van na te scheiden restafval.

is geen duidelijke trend die verdere verbetering aankondigt.

Er zit nog zo'n 35 kg/inw. GFT in het huishoudelijk restafval dus er is meer mogelijk.

Aan de hand van deze prestatie wordt geconcludeerd worden dat de genomen maatregelen geen duidelijke trendbreuk hebben veroorzaakt. Zoals gezegd zijn niet alle voorgenomen maatregelen uitgevoerd, die mogelijk nog wel een extra impuls kunnen geven aan het scheiden van GFT. Het nog niet gescheiden GFT betreft voor een groot deel juist etensresten die nog vaak bij het restafval worden gedaan.

Meerssen was de best presterende gemeente in 2021. Deze diftargemeente (18.828 inw, 17% hoogbouw) zamelt GFT 26 keer per jaar in met minicontainers. Verzamelcontainers zijn beschikbaar voor alle hoogbouw en er wordt geen variabel tarief op GFT geheven. Aangezien Meerssen geen eigen milieustraat heeft, wordt er veel gebruik gemaakt van deze voorzieningen.

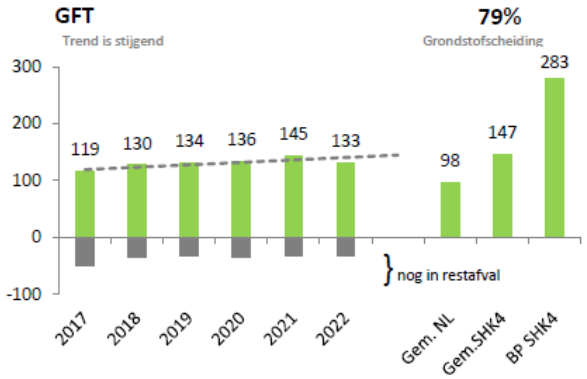

2.4.3 Oud papier en karton

De volgende maatregelen om OPK inzameling te optimaliseren zijn beschreven in het strategieplan. De genoemde maatregel is uitgevoerd.

Beoordeling thema OPK

Maatregel in Strategieplan 2020 - 2024	Beoordeling	Toelichting
Onderzoek uitvoeren naar de haalbaarheid van een 'ja- sticker' voor het tegengaan van papierverspilling (ongelezen huis-aan-huis bladen en reclamemateriaal)	☑	Stickers gratis beschikbaar via de gemeentelijke website

☑ Uitgevoerd en afgerond, ☐ Gestart maar niet afgerond en ☒ Niet gestart of niet afgerond

In 2022 is 48 kg/inw. oud papier ingezameld. In het huishoudelijk restafval zit nu nog zo'n 10 kg herbruikbaar OPK. 82% van het OPK wordt apart gehouden. Gemiddeld wordt er in de stedelijkheidscategorie van Barneveld (Gem.SHK4) 58 kg per inwoner ingezameld.

Best practice van Nederland in 2021 is de gemeente De Wolden met 73 kg OPK per inwoner. Deze diftargemeente met servicedifferentiatie (24.374 inw, 14% hoogbouw) zamelt OPK in met minicontainers in een frequentie van 12x per jaar. De inzameling gebeurt in samenwerking met verenigingen die de beladers leveren. Ook voor OPK geldt dat het soort inzamelmiddel sterk prestatie-bepalend is. Gescheiden inzamelen aan huis met minicontainers levert verreweg de hoogste respons.

Het aantal kilo's oud papier en karton (OPK) per inwoner in 2022 is lager dan in de periode toen de inzameling in samenwerking met vrijwilligers werd uitgevoerd.

Nb. Gemeente Barneveld heeft besloten om de inzameling van oud papier en karton (OPK) door vrijwilligers te stoppen. Dit is een ontwikkeling die bij veel gemeenten in heel Nederland plaatsvindt met name vanwege de veiligheid en beschikbaarheid van vrijwilligers. In 2021 kregen alle 24 oud papier inzamelende verenigingen een vergoeding op basis van hun gemiddelde

verdiensten in de jaren 2018, 2019 en 2020. Ook is besloten welke verenigingen meedoen aan de nieuwe activiteiten en welke aan de afbouwregeling. Dit betekent dat verenigingen, scholen en kerken uit de gemeente ook kerstbomen, snoeiafval kunnen inzamelen, zwerfafval opruimen, repair cafés organiseren en artikelen over afvalscheiding kunnen publiceren. Voor de verenigingen die deelnemen aan de nieuwe activiteiten geldt 2022 als overgangsjaar. Zij ontvangen hetzelfde bedrag als in 2021, tenzij ze meer verdienen met de nieuwe activiteiten. Verenigingen die meedoen aan de afbouwregeling ontvangen in 2022 50% van het bedrag dat ze in 2021 ontvingen. In 2023 ontvangen ze nog eens 25% van het bedrag uit 2021. In juli 2025 wordt besloten of en hoe de tijdelijke regeling wordt voortgezet. De totale subsidie per jaar voor deze regeling bedraagt €130.000,-, inclusief de afbouwregeling.

2.4.4 Glas

In het Strategieplan Grondstoffen 2020-2024 zijn geen maatregelen opgenomen om glasinzameling te optimaliseren. In 2022 is 18 kg (verpakkings)glas per inwoner gescheiden ingezameld. Rekening houdend met de tijdelijke toename gedurende de corona-periode is sprake van een gelijkblijvende trend.

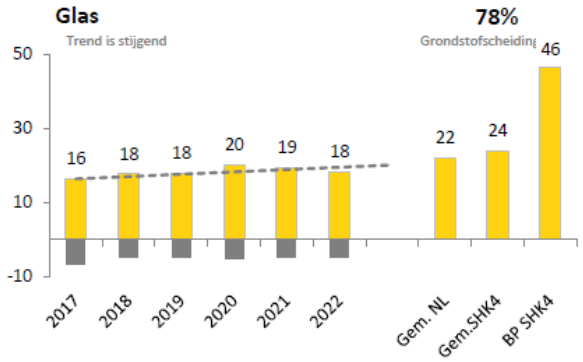

De inzamelrespons van 78% is relatief laag. Landelijk hebben producentenorganisaties 90% scheiding van verpakkingsglas als doel afgesproken met het Rijk.

Volgens de beschikbare sorteeranalyses zit er nog circa 5 kg/inw. glas in het huishoudelijk restafval. Verbetering is mogelijk. Gemiddeld wordt er in de stedelijkheidscategorie van Barneveld (Gem.SHK4) 24 kg per inwoner ingezameld.

Traditioneel zamelen gemeenten als Wassenaar en Bloemendaal veel glas in. De best presterende gemeente in 2021 was gemeente Bergen (NH) met 41 kg glas per inwoner. Deze gemeente met servicedifferentiatie (29.839 inw, 29% hoogbouw) zamelt glas in met (ondergrondse) verzamelcontainers in een dichtheid van 1 container per 422 huishoudens. Kanttekening: er komt in verhouding veel glas vrij huishoudens in Bergen (NH).

2.4.5 Textiel

In het strategieplan zijn geen maatregelen genomen om de inzameling van textiel te optimaliseren. Nu wordt 1,7 kg Textiel per inwoner gescheiden en zit nog circa 3,1 kg textiel in het restafval. Een scheidingspercentage van 35% is vrij laag. Textiel is een waardevolle stroom zowel in financieel opzicht (hoge waarde per ton) als ook en milieubelasting. Het voorkomen dat textiel in het restafval belandt en wordt verbrand levert een zeer hoge CO_2 reductie op.

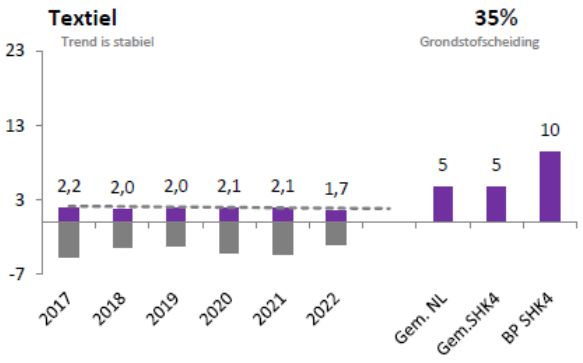

Gemiddeld wordt er in de stedelijkheidscategorie van Barneveld (Gem.SHK4) 5 kg per inwoner ingezameld. De best practice is dezelfde stedelijkheidsklasse is de gemeente Cranendonck. Deze gemeente heeft 7 plekken waar textiel gratis ingeleverd wordt.

2.4.6 Plastic verpakkingsafval, blik en drinkpakken (PMD)

De volgende maatregelen om GFT inzameling te optimaliseren zijn beschreven in het strategieplan.

Beoordeling thema PMD

Maatregel in Strategieplan 2020 - 2024	Beoordeling	Toelichting
Voorlichtingscampagne ter bevordering van kwaliteit ingezameld pmd/welles-nietes lijst	☑	Campagne #afvalscheidendoejezo
Uitvoeren van kwaliteitscontroles	☑	2 verschillende sorteeranalyses
100-100-100 challenge: 100 huishoudens zetten zich gedurende 100 dagen in voor 100% minder restafval	☒	Niet uitgevoerd, na navraag bij andere gemeenten.

☑ Uitgevoerd en afgerond, ☐ Gestart maar niet afgerond en ☒ Niet gestart of niet afgerond

In 2022 is 34 kg/inw. PMD gescheiden ingezameld. Een lichte trendmatige stijging ten opzichte van de vorige beleidsperiode tot en met 2019. De inzamelrespons bedraagt 68% wat betekent dat nog 32% van het PMD met het huishoudelijk restafval wordt verbrand. Dit is circa 16 kg/inw. per jaar.

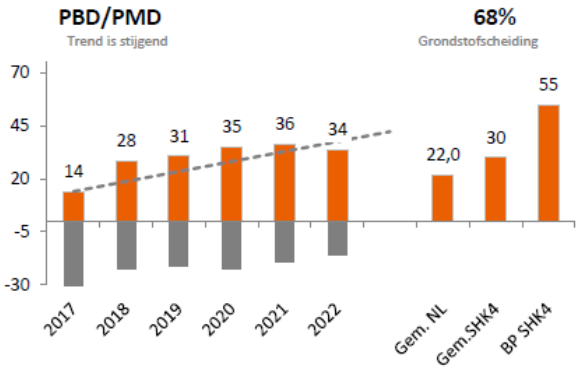

Ten opzichte van de landelijke gemiddelden is de prestatie in Barneveld goed te noemen. Het landelijk gemiddelde in 2022 bedraagt 22 kg/inw. per jaar. In gemeenten in de stedelijkheidsklasse van Barneveld is dit 30 kg/inw. per jaar. Hierbij moet worden opgemerkt dat het landelijk gemiddelde een enigszins vertekend beeld geeft omdat met name grote gemeenten zoals Amsterdam en Rotterdam PMD niet gescheiden inzamelen maar uit het ingezamelde restafval laten nascheiden.

Een belangrijke factor bij de gescheiden inzameling van PMD betreft de kwaliteit. Conform het acceptatieprotocol van Nedvang mag maximaal 15% stoorstoffen aanwezig zijn. Indien er meer stoorstoffen aanwezig zijn vindt (deel)afkeur plaats. Voor deze (deel)afkeur ontvangt de gemeente geen inzamelvergoeding van Nedvang (Afvalfonds) in 2023 bedraagt deze € 245,- per ton.

Voor PMD wordt er bij de overslag een globale scan gedaan van de afgeleverde vracht PMD. Tijdens dit proces worden grote stoorstoffen uitgesorteerd; als het aantal stoorstoffen te hoog is, wordt de gehele lading afgekeurd. De onderstaande grafiek toont de afkeurpercentages voor Barneveld. Hoewel deze nog steeds onder de 5% afkeur blijven, zijn ze gestegen van 0,8% in 2022 naar 3,0% in 2023, waardoor de noodzaak van een gerichte focus op kwaliteit wordt benadrukt. Een afkeurpercentage van 3% is overigens

relatief laag.

Afkeur PMD

	Bruto PMD (totaal in ton)	Afkeur PMD (totaal in ton)	Bruto PMD (kg/inwoner)	Afkeur PMD (kg/inwoner)	Afkeur-percentage
2022	2056,68	15,95	33,95	0,26	0,8%
2023 t/m november	1837,32	54,42	30,33	0,90	3,0%

2.4.7 Luiers

In het Strategieplan Grondstoffen 2020-2024 is de volgende maatregel afgesproken.

Beoordeling thema Luiers

Maatregel in Strategieplan 2020 - 2024	Beoordeling	Toelichting
Optimalisatie van de luierinzameling, onder voorwaarde dat er meer duidelijkheid bestaat over de recyclebaarheid (en daaraan gerelateerde milieuwinst) van de gescheiden ingezamelde luiers	☑	Actie luierpakket + media aandacht, promotie luiercontainers.

☑ Uitgevoerd en afgerond, ☐ Gestart maar niet afgerond en ☒ Niet gestart of niet afgerond

In Barneveld zijn voorzieningen voor de gescheiden inzameling van luiers waarmee in de afgelopen jaren tot en met 2022 circa 3 kg/inw. is ingezameld. Er wordt 25% gescheiden. In het restafval bevindt zich nog 9,5 kg/inw. luiers.

Gescheiden inzameling van luiers vindt in steeds meer gemeenten plaats. De beschikbare recyclingcapaciteit is echter nog beperkt, en zal naar verwachting in de komende 2 tot 4 jaar flink toenemen. Diverse initiatieven voor nieuwe recyclinginstallaties zijn vergevorderd. Met de genoemde maatregel in het Strategieplan volgt Barneveld deze ontwikkelingen op de voet.

Wegwerpluiers die verwerkt worden in de proefinstallatie bij de ARN, waarbij capaciteitsuitbreiding momenteel beperkt is, vragen om alternatieve benaderingen. Daarom heeft de gemeente Barneveld een innovatieve aanpak gericht op preventie geïntroduceerd. Twintig huishoudens kregen de gelegenheid om gedurende drie maanden een compleet wasbaar luierpakket uit te proberen. Bij een succesvolle proefperiode konden zij het pakket aanschaffen, wat in 10 gevallen is gebeurd. Deze actie genereerde aanzienlijke media-aandacht, inclusief interviews met gebruikers en verslaggeving in lokale kranten. Op dit moment zijn er nog 10 pakketten beschikbaar voor huishoudens die willen experimenteren zonder direct tot aanschaf over te gaan. De respons op deze aanpak is positief, en de pakketten worden regelmatig uitgeleend.

In 2022 werd in Nederland gemiddeld 0,9 kg per inwoner aan luiers en incontinentiemateriaal apart ingezameld. Dit cijfer is berekend over de 38 gemeenten die hiervoor cijfers hebben aangeleverd in de benchmark. Analyse van het restafval laat zien dat er gemiddeld nog 9,3 kg per inwoner in het restafval zit (n = 128). De best presterende gemeente is een diftargemeente in hoogbouwklasse D en zamelde 8,8 kg per inwoner in.

2.4.8 Overige grondstoffen

Ongeveer 82% van het grof afval wordt (voornamelijk op de milieustraat) gescheiden ingezameld. De 71 kg gesorteerd grove grondstoffen per inwoner, zoals de 23 kg grof tuinafval, kan worden gerecycled. De trend is dalend, terwijl het aantal bezoeken aan de milieustraat in de afgelopen jaren is toegenomen.

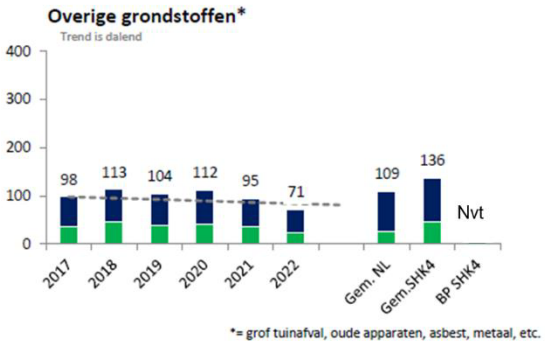

Gemiddeld wordt er in de stedelijkheidscategorie van Barneveld 136 kg per inwoner ingezameld. Het gebruik en de

prestaties van de gescheiden inzameling van grondstoffen via het milieubrengstation is een aandachtspunt.

Milieu brengstation
In 2017 ontving de milieustraat in Ottelaar 59.400 bezoekers, en dit aantal steeg naar 68.072 in 2019. In hetzelfde jaar werd een onderzoek uitgevoerd naar de locatie van de milieustraat, inclusief eventuele mini-milieustraten. Hieruit bleek dat de reistijden vanuit verschillende kernen in de gemeente Barneveld binnen normale grenzen vielen. Desondanks zijn de openingstijden van de milieustraat aanzienlijk verruimd om beter beschikbaar te zijn. In 2021 heeft de raad een besluit genomen om budget beschikbaar te stellen voor de renovatie van de milieustraat.

2.4.9 Kwaliteit van de gescheiden ingezamelde recyclebare grondstoffen

Als doel in het strategieplan 2020 – 2024 "2024 'Samen naar minder afval en betere kwaliteit grondstoffen!" is als doel maximaal 5% vervuiling van de ingezamelde grondstoffen. Het waarborgen van kwaliteit van de grondstofstromen is belangrijk om recycling mogelijk te maken en sluit aan bij het huidige doel om maximaal 5% vervuiling te hebben. Dit begint met een controle op kwaliteit, waarbij het efficiënt is om deze controles direct bij het inzamelen uit te voeren.

Voor veel recyclebare grondstoffen worden door recyclingbedrijven steeds strenger eisen gesteld aan de kwaliteit van het aangeleverde materiaal. Hoe zuiverder de grondstof, des te beter zijn de recyclingmogelijkheden. Bijvoorbeeld: de maximale vervuilingsgraad van GFT was jaren 5% maar inmiddels gaan de eisen eerder richting 3%. Sinds de GFT bij een andere verwerker wordt aangeleverd wordt er door de verwerker regelmatig steekproeven uitgevoerd, conform overeenkomst.

In gemeente Barneveld worden (bron: benchmark) incidenteel controles uitgevoerd op de kwaliteit van ingezamelde grondstoffen.

2.5 Doelmatigheid (kosten afvalbeheer)

In deze paragraaf wordt de doelmatigheid c.q. de kosten van het (huishoudelijk) afvalbeer van de gemeente Barneveld onderzocht. We kijken daarbij naar de totale kosten. Dit gebeurt op twee wijzen:

- Op basis van een analyse en vergelijking van de afvalstoffenheffing.
- De doelmatigheid van het huishoudelijk afvalbeheer ten opzichte van referentiegemeenten in de benchmarkt huishoudelijk afvalbeheer.

In hoofdstuk 3 wordt verder ingezoomd op de doelmatigheid van de eigen inzameldienst.

2.5.1 Afvalstoffenheffing

De volgende grafiek toont het gemiddeld tarief per huishouden in de periode 2017 tot en met 2022 gebaseerd op de data van RWS. Dit betreft het gemiddeld tarief per huishouden (Barneveld 2022 € 291,- per huishouden), waarin de tarieven voor eenpersoons en meerpersoonshuishoudens zijn verwerkt. De afvalstoffenheffing in Barneveld ligt in de afgelopen jaren boven het landelijk gemiddelde (6 tot 7%), maar is in 2022 op het landelijk gemiddelde uitgekomen.

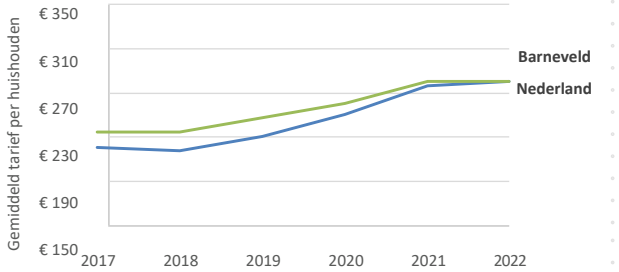

Bron: RWS 2022

De volgende grafiek toont de afvalstoffenheffing van Barneveld en referentiegemeenten op basis van stedelijkheidsklasse (4, weinig stedelijk) en met hetzelfde inzamelsysteem (niet-diftar) en tariefsysteem (aantal personen). Afvalstoffenheffing van de gemeente Barnveld bevindt zich rond het gemiddelde.

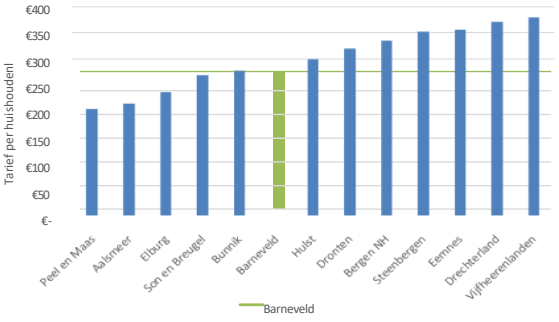

Bron: RWS 2022 (bewerking IPR Normag)

Ook vergeleken met verschillende stedelijkheidsklasse met gemeenten met een eigen inzameldienst is het tarief net iets onder het gemiddelde van € 299.

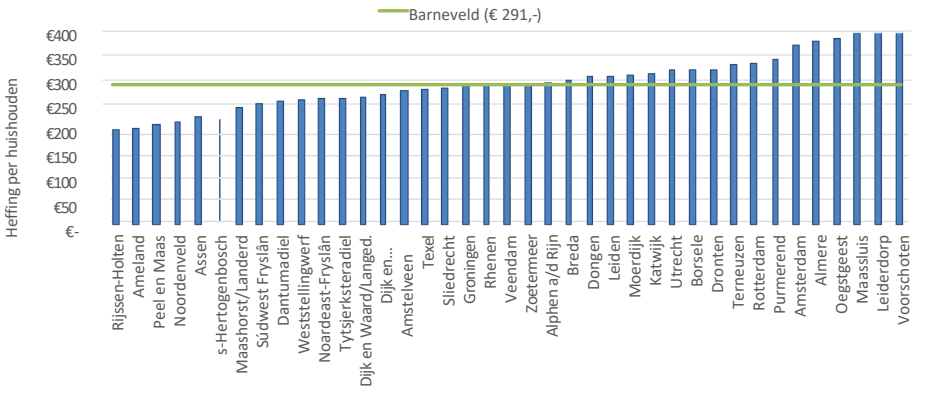

Bron: RWS 2022 (bewerking IPR Normag)

Zie voor een toelichting op de voorziening van Barneveld in de afvalstoffenheffing begroting bijlage 1 en een breakdown van de afvalstoffenheffing begroting in bijlage 2.

2.5.2 Benchmark kosteneffectiviteit van het afvalbeleid

Kosteneffectiviteit toont de verhouding tussen de kosten van het afvalbeheer in relatie tot de prestatie. Om de kosteneffectiviteit te beoordelen zijn de kosten en prestaties van Barneveld vergeleken met de kosten en prestaties van andere gemeenten in de benchmark[4]. Daarbij wordt ook het afvalbeleid per gemeente aangegeven (zie legenda).

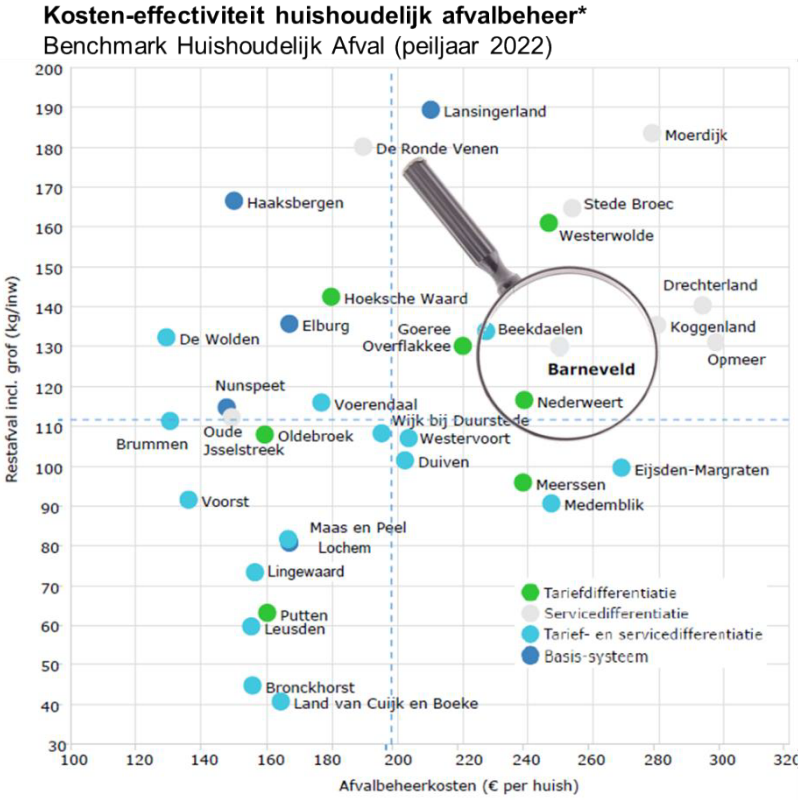

* Bron: Benchmark Huishoudelijk Afval (peiljaar 2022)
bewerkt door IPR Normag (gemeente Barneveld toegevoegd)

In de grafiek worden de gemeenten met een hoge kosteneffectiviteit links onderin weergegeven. Zij hebben de minste hoeveelheid restafval (kernprestatie Milieu) tegen de laagste afvalbeheerkosten. De gemeenten met een lage kosteneffectiviteit rechts bovenin.

De grafiek geeft weer dat gemeente Barneveld een lager dan gemiddelde kosteneffectiviteit van het afvalbeheer heeft. Maar ten opzichte van andere gemeenten in die evenals Barneveld alleen een beleid met servicedifferentiatie hebben (de grijze bolletjes) is de kosteneffectiviteit juist relatief groot. Het zijn vooral de gemeenten met een verder doorontwikkeld afvalbeleid (sterkere sturing met prijsprikkels/diftar of een combinatie van service- en prijsprikkels) die een betere kosteneffectiviteit tonen.

Toelichting. In de grafiek omvatten de afvalbeheerkosten alle kosten die gemoeid zijn met de gemeentelijke zorgplicht, bestaande uit de inzamelkosten, overslag- en transportkosten,

4 Benchmark Huishoudelijk Afval (peiljaar 2022), Rijkwaterstaat.

verwerkingskosten, en overige afvalkosten (waaronder beleidskosten, voorlichting, handhaving en perceptiekosten). Deze kosten worden (meestal) verrekend in de afvalstoffenheffing. Kwijtschelding, btw-compensatie en kosten voor zwerfafval en bedrijfsafval maken geen deel uit van deze kosten. Om die reden zijn de gepresenteerde afvalbeheerkosten lager dan de totale kosten uit de begroting van de afvalstoffenheffing.

Gemeente Barneveld heeft meegedaan aan de benchmark voor gemeentelijke en verzelfstandigde inzamelorganisaties. Deze benchmark beperkt zicht slechts tot de kosten direct verbonden aan de uitvoering. In de benchmark voor gemeenten worden alle kosten van het gemeentelijk afvalbeheer meegenomen. Om vergelijking met de benchmark voor gemeenten mogelijk te maken heeft IPR Normag op basis de afvalstoffenheffing begroting (2024) de te vergelijken afvalbeheerkosten voor Barneveld bepaald. Totaal € 248,- per huishouden.

2.6 Samenvattend overzicht doelrealisatie en doelmatigheid

Het overzicht toont de gestelde (hoofd)doelen en overige maatregelen, en de mate waarin deze zijn behaald c.q. uitgevoerd.

Beoordeling Ambities uit Strategieplan 2020 - 2024

Ambities uit Strategieplan 2020 - 2024	Beoordeling	Toelichting
1 Maximaal 70 kg restafval per inwoner per jaar in 2024 (verbetering t.o.v. 2018: 126 kg)	☒	Niet gehaald. Niveau blijft stabiel, trendbreuk noodzakelijk
2 Kwaliteitsverbetering van ingezamelde grondstoffen, vooral GFT en PMD, voor bijdrage aan circulaire economie. Maximaal 5% vervuiling.	☐	Kwaliteitcijfers niet van alle stromen bekend
3 Meer nadruk op afvalpreventie, bewustwording rond verpakkingsafval en verminderen van voedselverspilling	☑	Minimale aandacht in campagne #afvalscheidendoejezo
4 Kostenneutraliteit: beleid mag niet leiden tot aanzienlijke kostenverhogingen voor afvalstoffenheffing	☑	Totale afvalstoffenheffing stijgt met circa 5% (sinds 2020), ten delen veroorzaakt door gewijzigd beleid.
5 Behoud huidige dienstverleningsniveau en bewonerstevredenheid (min. 65% positieve beoordeling)	☐	Dienstverleningsniveau ongewijzigd en bewonerstevredenheid (nog) niet uitgevoerd
7 Verbetering toegankelijkheid milieustraat voor grof huishoudelijk afval, overweging toevoeging kringloopactiviteiten	☐	Toegankelijkheid milieustraat is geregeld door openingsuren, geen pauzes meer.
8 Samenwerking met lokale organisaties en ondernemers voor gemeenschappelijke ambities (o.a. repaircafé's, kringloopinitiatieven, milieu(educatie)organisaties)	☑	Behaald door inzet vrijwilligers die voorheen OPK inzamelden
9 Omgekeerd inzamelen bij nieuwbouw	☑	Doorgevoerd in nieuwbouwwijk Bloemendal (circa 1.550 woningen)
10 Meer inzet van toezicht en handhaving (inventariseren probleemgebieden en extra inzet van BOA's)	☒	Niet doorgevoerd

☑ Uitgevoerd en afgerond, ☐ Gestart maar niet afgerond en ☒ Niet gestart of niet afgerond

Milieu

- De doelstelling maximaal 70 kg restafval per inwoner in 2024 is niet gehaald.
- De milieuprestatie van Barneveld is ten opzichte van andere gemeenten in dezelfde stedelijkheidsklasse (licht) beter.
- De hoeveelheden huishoudelijk restafval en gescheiden recyclebare grondstoffen tonen echter over de afgelopen jaren een redelijk stabiel beeld. Voor het behalen van de gestelde doelen is een trendbreuk wel noodzakelijk.

Service

- Inwoners wordt het gemakkelijk gemaakt om grondstoffen gescheiden aan te kunnen bieden. Het serviceniveau van voorzieningen is in vergelijking met het gemiddelde van de benchmark relatief laag.
- Wat betreft de maatregelen voor de grondstofstromen zijn deze evenmin volledig behaald of geïmplementeerd.

- Inwonerstevredenheid is niet gemeten, dus daarover kan geen uitspraak worden gedaan.
- Als doel is een gelijkblijvende afvalstoffenheffing gesteld met betrekking tot de door de gemeente beïnvloedbare kosten. De afvalstoffenheffing is in de periode vanaf 2020 circa 5% gestegen. Echter als het gevolg van autonome (niet door de gemeentelijke organisatie zelf te beïnvloeden) factoren.
- De hoogte van de afvalstoffenheffing van Barneveld is gelijk aan het landelijk gemiddelde. In vergelijking met andere – met Barneveld vergelijkbare gemeenten – is de afvalstoffenheffing lager dan het gemiddelde.
- De doelmatigheid (kosteneffectiviteit) van het afvalbeheer is ten opzichte van gemeenten in de benchmark huishoudelijk afvalbeheer (in dezelfde hoogbouwklasse) lager dan gemiddeld. Maar ten opzichte van andere gemeenten die evenals Barneveld alleen een beleid met servicedifferentiatie hebben is de kosteneffectiviteit juist relatief groot.

Tot slot is de samenwerking met lokale organisaties/ondernemers voor gemeenschappelijke doelen is behaald. Vooral door de hernieuwde relatie met verenigingen en vrijwilligers die voorheen bij de inzameling van OPK zijn betrokken.

3 Analyse van beleidsalternatieven

3.1 Wat is onderzocht en op welke wijze?

In dit onderdeel van het onderzoek is op basis van een analyse van de huidige situatie, het verbeterpotentieel per grondstofstroom en de verhouding tot de gestelde doelen onderzocht waar de meeste ruimte voor verbetering ligt voor Barneveld. Daarbij is een quick scan uitgevoerd naar kansrijke beleidskeuzes en de te verwachten gevolgen op het gebied van service, milieuprestatie of kosten.

Het resultaat is een verkenning op hoofdlijnen, niet een exacte doorrekening van een beleidsscenario. Een overzicht van beleidsalternatieven is wel een belangrijke bron voor een gestructureerde dialoog in het kader van een nieuwe strategienota.

3.2 Perspectief: er zitten nog veel grondstoffen in het vat

Gemeente Barneveld laat periodiek de samenstelling van het (fijn) huishoudelijk restafval onderzoek. Op basis van deze sorteeranalyses wordt onderzocht welke en hoeveel recyclebare grondstoffen nog niet worden gescheiden en in het huishoudelijk restafval worden terechtkomen.

Het volgende overzicht geeft aan dat 83% van het huishoudelijk restafval in principe recyclebare grondstoffen zijn.

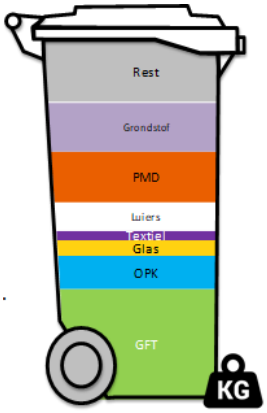

	kg/inwoner	aandeel
Grondstoffen		
GFT	35,5	31%
OPK	10,4	9%
Glas	5,1	4%
Textiel	3,1	3%
PMD	16,2	14%
Luiers	9,1	8%
Grondstof	15,8	14%
KCA	0,2	0%
Rest	19,5	17%
Grondstof	95	83%

Er is dus een groot potentieel voor verdere reductie van het restafval door meer en betere scheiding van grondstoffen. In theorie zou nog slechts 19,5 kg/inw. restafval ingezameld worden. Dit is dus zonder grof restafval wat in de huidige situatie 15,5 kg/inw. bedraagt.

De grondstoffen in het huishoudelijk restafval worden nu dus verbrand. Afvalverbranding is kostbaar onder meer doordat het Rijk een afvalstoffenbelasting heft bij verbranding. Deze heffing zal in 2024 al richting € 40,- per ton gaan. Dat betekent dat door de genoemde grondstoffen niet scheiden, alleen al ruim € 200.000,- per jaar[5] aan belasting wordt betaald.

Een belangrijke opmerking moet worden gemaakt bij deze analyse. Gemeente Barneveld heeft alleen sorteeranalyses laten uitvoeren van het restafval van (ondergrondse)

[5] 5.700 ton grondstoffen in restafval x € 40,- afvalstoffenbelasting.

verzamelcontainers bij appartementencomplexen en een bij restafval van kliko's in het buitengebied. De samenstelling van het huishoudelijk restafval dat met minicontainers aan huis wordt ingezameld is niet onderzocht. Dit is echter wel de groot deel van het afvalaanbod. Geadviseerd wordt daarom in periodiek ook (of wellicht juist) het restafval bij laagbouw met minicontainers te laten onderzoeken. Dan ontstaat een zuiverder beeld. IPR Normag verwacht overigens dat de conclusie dat er een groot potentieel daarbij niet zal veranderen.

Conclusie: er zitten nog veel grondstoffen in het huishoudelijk restafval. Bij het ontwikkelen van nieuwe beleid is de uitdaging hoe deze grondstoffen uit het restafval te krijgen. Hiervoor worden in de volgende paragraaf suggesties ter overweging gegeven.

3.3 Inzamelstrategieën voor een potentiële trendbreuk

Afvalbeheer is meer dan inzamelen alleen

Om de doelstellingen op het gebied van reductie restafval en meer recyclebare grondstoffen te bereiken heeft gemeente Barneveld verschillende (beleids)instrumenten tot haar beschikking om inwoners te verleiden om bewust met afval en grondstoffen om te gaan.

- **Service**. De gemeente stuurt door middel van service en het beschikbaar stellen van voorzieningen voor restafval en grondstoffen. Bijvoorbeeld door het zo makkelijk mogelijk maken om grondstoffen gescheiden aan te kunnen bieden en juist wat meer restrictief voor het aanbieden van restafval.

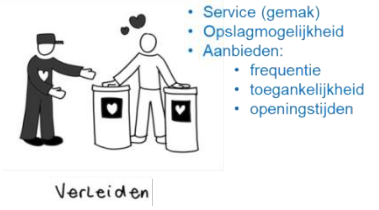

- **Prijs**. Het bieden van een prijsprikkel (diftar) is een instrument om het aanbiedgedrag van afval te sturen. Het bieden van prijsprikkels, zoals een beloning of een lagere afvalstoffenheffing voor het scheiden van grondstoffen, of juist het extra moeten betalen voor het aanbieden van minder gewenste afvalstromen. Ongeveer de helft van de gemeenten in Nederland past gedifferentieerde tarieven toe voor het aanbieden van restafval.

- **Communicatie**. Met goede voorlichting worden de inwoners wegwijs gemaakt in de beschikbare inzamelstructuur of over de mogelijkheden om hun afvalaanbod te verminderen. In het verleden was communicatie rond huishoudelijk afval primair gericht op voorlichting over waar en wanneer afval kan worden aangeboden. Inmiddels is communicatie veel meer gericht op gedragsbeïnvloeding, waarbij diverse typen instrumenten en communicatiekanalen kunnen worden ingezet. Gedragswetenschap en marketing gaan daarbij hand in hand. Communicatie omvat

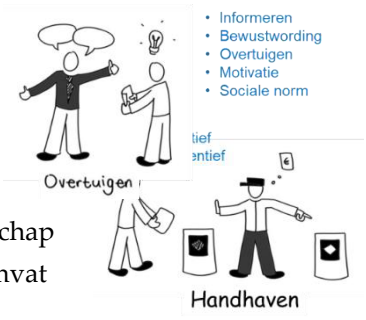

naast deze voorlichting ook de bewustwording van inwoners van het duurzaamheid belang ervan én het bevorderen van de motivatie om bij te willen dragen aan een duurzame samenleving.
- **Handhaving**. Sluitstuk van goede communicatie over afvalscheiding en de geboden service- en prijsprikkels is de handhaving ervan.

Als norm voor een optimaal resultaat worden deze instrumenten onderling gebalanceerd ingezet. IPR Normag adviseert daarom om bij de ontwikkeling van het nieuwe afval- en grondstoffenbeleid aandacht te geven aan deze genoemde beleidsinstrumenten.

3.4 Hoofdkeuzes ter overweging

Het huidige afvalbeleid van Barneveld kenmerkt zich door servicedifferentiatie. Het wordt inwoners enerzijds gemakkelijk gemaakt met voorzieningen en hoge service om grondstoffen gescheiden aan te bieden en anderzijds lastiger door minder service en een lage inzamelfrequentie voor het aanbieden van huishoudelijk restafval. We zien dat de (milieu)prestaties redelijk stabiel blijven.

Door extra aandacht en inzet van communicatie en participatie verwachten wij dat zelfs zonder wezenlijke wijzigingen op het gebied van service en prijsprikkels enige verbetering van de prestaties mogelijk is. Ook de al in gang gezette onderzoeken naar vernieuwbouw van de huidige milieustraat De Otelaar kunnen daaraan bijdragen. Maar een trendbreuk die wel gewenst is zal daarmee niet worden bewerkstelligd.

Als we uitgaan van deze 'startsituatie' dan ziet IPR Normag de volgende beleidskeuzes relevant voor Barneveld waarmee de gewenste trendbreuk mogelijk wel gerealiseerd kan worden[6]:

- Prijsprikkel door tariefdifferentiatie
- Serviceprikkel door 'omgekeerd inzamelen'
- Een combinatie van beide

Daarnaast is er een groot aantal andere keuzes en maatregelen die kunnen bijdragen aan verdere reductie van restafval en meer en kwalitatief betere scheiding van recyclebare grondstoffen. Zoals maatregelen voor het waarborgen van de kwaliteit van recyclebare grondstoffen, actieve 'preventieve' handhaving door de inzet van afvalcoaches. Het inzetten van een 'mobiele milieustraat' die periodiek op standplaatsen beschikbaar is en waar inwoners in kleinere hoeveelheid recyclebare grondstoffen zoals AEEA, EPS, hout, ijzer, batterijen, et cetera kunnen aanbieden. En nog meer, maar voor deze evaluatie 'ex ante' richten we ons op de mogelijkheden waarmee een substantieel effect mag worden verwacht.

[6] Nascheiding wordt als mogelijk toekomstscenario niet meegenomen in dit rapport. De te verwachten extra bijdrage aan milieuprestatie richt zich op uitsluitend het (relatief weinige) PMD dat zich nog in het restafval bevindt. De gewenste trendbreuk zal hiermee niet worden behaald.

3.4.1 Tariefdifferentiatie[7]

Diftar, een afkorting voor tariefdifferentiatie, waarbij door een huishouden (individueel) wordt betaald per keer of per hoeveelheid restafval die wordt aangeboden. Formeel gezegd is diftar een systeem met geïndividualiseerde gedifferentieerde tarieven bij de gescheiden inzameling van afval- en grondstoffen. In Nederland zijn de meest voorkomende vormen van diftar:

- **Diftar op basis van volume en frequentie.** Het tarief dat een inwoner moet betalen is afhankelijk van het aantal ledigingen en het volume van de container van het aangeboden afval.
- **Diftar op basis van een 'betaalde zak'** ook wel 'dure zak' genaamd**.** Inwoners mogen hun restafval alleen aanbieden in speciale afvalzakken die zij daarvoor moeten kopen. Bij het handmatig inzamelen met zakken moet wel rekening gehouden worden met de (gemaximeerde) arbeidsbelasting van de inzamelaars,
- **Diftar op basis van gewicht (en frequentie)**. Het tarief dat een inwoner moet betalen is afhankelijk van het gewicht van het aangeboden restafval en (indien van toepassing) het aantal keer dat het aangeboden wordt.
- **Diftar op basis van volume**. Inwoners kunnen kiezen tussen een kleine of grote minicontainer voor het huishoudelijk restafval dat aan huis wordt opgehaald. Hoe kleiner het volume van de gekozen restafvalcontainers, des te lager het (vaste) tarief dat de gemeente daarvoor per jaar in rekening brengt.

Welke vorm van diftar voor de gemeente Barneveld het best passend en gewenst is, vergt een nadere analyse en afweging. Dit valt buiten de scope van dit onderzoek.

Diftar is een prijspikkel om inwoners financieel te stimuleren om afval te verminderen en beter te scheiden. En in de praktijk zeer effectief. De doelstellingen die worden beoogd zijn grofweg terug te brengen in drie redeneringen:

1. Gedragsbeïnvloeding zodat minder restafval en meer gescheiden recyclebare grondstoffen worden aangeboden;
2. Een rechtvaardig tariefsysteem. Het wordt als eerlijk gezien om huishoudens die weinig (rest)afval aanbieden minder te laten betalen voor het gemeentelijk afvalbeheer;
3. Kosten efficiëntie. Het toepassen van diftar draagt bij aan de kostenefficiëntie van het gemeentelijk huishoudelijk afvalbeheer.

Elke gemeente geeft hierbij een eigen gewicht aan deze drie redeneringen. Tegenwoordig ligt de nadruk in gemeenten die kiezen voor diftar voornamelijk op de

[7] Dit hoofdstuk is mede gebaseerd op onderzoek door IPR Normag in opdracht van Rijkswaterstaat naar de diftar in Nederland. *Diftar als beleidsinstrument bij huishoudelijk afvalbeheer, beschrijvend onderzoek naar de toepassing van geïndividualiseerde gedifferentieerde tarieven bij de gescheiden inzameling van afval- en grondstoffen van huishoudens*, 25 januari 2021 in opdracht van Rijkswaterstaat.

gedragsbeïnvloeding en kostenefficiëntie: restafvalreductie en recycling bevorderen is het hoofddoel en de prijsprikkel een middel om dit te bereiken.

In 2022 heeft meer dan de helft van de gemeenten (54%) diftar, wat een gestage groei is ten opzichte van 2021 (50%) en 2003 (27%).

Met een gemiddelde van 103 kg/inw. restafval hebben de diftar-gemeenten circa 43% minder restafval dan de niet-diftargemeenten. Samenvattend zijn de te verwachten effecten.

De afvalbeheerkosten zijn in gemeenten met diftar gemiddeld 19 tot 21 procent lager dan in de overige gemeenten. De afvalbeheerkosten in een gemeente met diftar bedragen in 2022 gemiddeld € 262,- per huishouden. In 2021 was dit € 255,-.

De volgende grafiek toont de het gemiddeld tarief per huishouden in gemeenten met diftar én een eigen inzameldienst (vergelijkbaar met Barneveld dus).

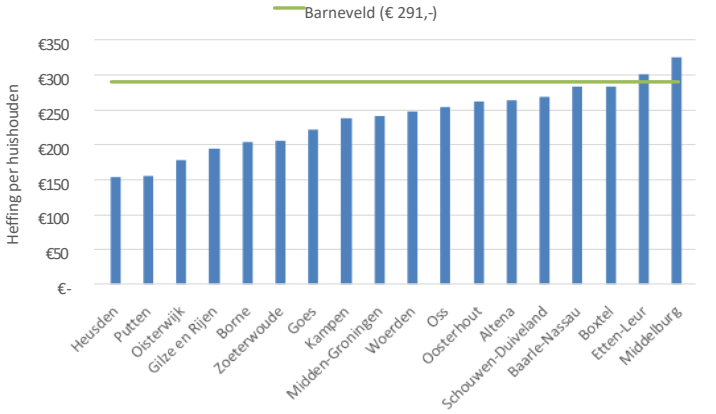

Bron: RWS 2022 (bewerking IPR Normag)

Het volgende overzicht vat enkele te verwachten effecten van diftar samen.

Aspect	Effect van diftar
Minder restafval	- Diftar-gemeenten hebben gemiddeld 43% minder restafval (103 kg minder) dan niet-diftar gemeenten
Minder afval	- Ook de totale hoeveelheid afval daalt, mede door: Afname illegaal afgevoerd bedrijfsafval via gemeentelijke inzameling. Dit wordt beperkt door kosten of onmogelijkheid na Diftar. - Bredere campagne en gedragsverandering bij inwoners, wat leidt tot preventieve maatregelen zoals thuisopslag en gebruik van alternatieve afvalinzameling (kringloop, bouw- en sloopafvalcontainers). - Verschillende afvoerwegen voor restafval, zoals bedrijfsafval, openbare afvalbakken, afvoer naar vrienden/familie, illegale dumping in buurgemeenten of de natuur.
Afvalbeheerkosten	- AfvalbeheerkostenAfvalbeheerkosten in diftar-gemeenten zijn gemiddeld 19-21% lager dan in andere gemeenten. In 2022 bedragen de kosten per huishouden gemiddeld 262 euro (was 255 euro in 2021).
Zorgvuldige bepaling variabel tarief	- De tarieven moeten optimaal zijn om ontwijkgedrag te voorkomen. Het vaste tarief mag niet te laag zijn, en het variabele tarief niet te hoog om het systeem te ondersteunen. Reserveren van voldoende financiële middelen is cruciaal.
Bijplaatsing	- Diftar kan neveneffecten hebben, zoals vervuiling van gescheiden stromen en bijplaatsingen bij containers. Strengere controle en boetes kunnen vervuiling verminderen. Neveneffecten worden over het algemeen als klein en acceptabel beschouwd in vergelijking met behaalde positieve resultaten.

Voor een diftar-systeem zijn investeringen nodig in de inzamelstructuur: containermanagement (registratie, pasjes), administratie, aanpassing van inzamelvoorzieningen.

Ook de kosten van handhaving en communicatie stijgen om goed grip te houden op eventuele (tijdelijke) neveneffecten van diftar. Toch zijn de algehele afvalbeheerkosten lager in diftar gemeenten.

De volgende figuur laat dit duidelijk zien. Diftar gemeenten hebben doorgaans naast minder restafval, gemiddeld gezien ook een lagere afvalstoffenheffing. Bijvoorbeeld door de reductie van het restafval (vermeden verwerkingskosten en Afvalstoffenbelasting) en meer scheiding van recyclebare grondstoffen.

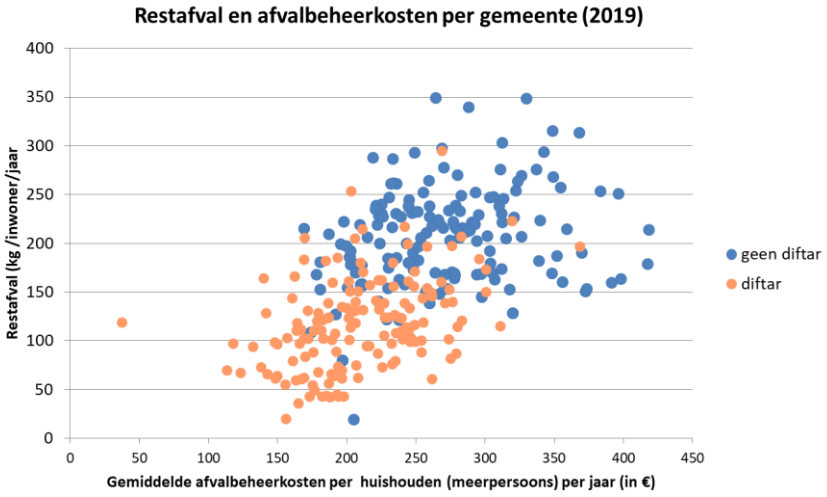

Bron: Coelo Afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden 2019,
CBS Statline afvalhoeveelheden 2019, bewerking door IPR Normag

3.4.2 Servicedifferentiatie 'omgekeerd inzamelen'

Gemeente Barneveld past het beleidsinstrument servicedifferentiatie al toe. Het geschieden aanbieden van grondstoffen wordt gemakkelijk gemaakt door vaker aan huis op te halen en veel goed bereikbare brengvoorzieningen. En het aanbieden van restafval wordt juist lastiger gemaakt (maar niet onmogelijk) door het restafval minder vaak aan huis op te halen.

Een volgende stap kan zijn om de inzamelfrequentie van restafval verder te verlagen naar 1 keer per 5 of 6 weken. Het is belangrijk om het aanbied van huishoudelijk restafval niet onmogelijk te maken. Voor bepaalde huishoudens kan de frequentie echt te laag zijn. Daarvoor kunnen diverse maatregelen worden getroffen. Bijvoorbeeld het aanbieden van een extra minicontainer (al dan niet tegen betaling). Een nadere optie is om huishoudens gebruik te laten maken van ondergrondse restafvalcontainers die bij hoogbouw zijn geplaatst. Zij ontvangen daarvoor een pasje dat hen toegang verleent.

Eventueel worden extra ondergrondse containers geplaatst op strategische plekken bij de laagbouw. Dit kan de start zijn van een geleidelijke transitie naar het model 'omgekeerd inzamelen'. De ondergrondse containers vormen daarbij een tijdelijk 'overloopsysteem' voor huishoudens waarvoor de inzameling met minicontainers onvoldoende is

om hun restafval kwijt te kunnen. In de praktijk variërend van 2 keer per week tot 1 keer per twee weken.

Een extra stap kan zijn door restafval niet meer aan huis op te halen, maar ondergrondse containers te plaatsen waar het restafval naartoe gebracht moet worden. Doordat de hoge service voor grondstoffen zal de hoeveelheid restafval zo ver dalen dat een huishouden niet vaak restafval hoeft weg te brengen.

De dienstverlening verandert dan wezenlijk ten opzichte van de huidige situatie. Bij de laagbouw met een hoge adressendichtheid, verdwijnt de restafval mini-container aan huis. Deze huishoudens moeten voortaan het restafval naar een ondergrondse container brengen. In het buitengebied behouden de huishoudens de minicontainer voor restafval. Ook voor de huishoudens in de hoogbouw verandert er niets.

Grondstoffen blijven zoals in de huidige situatie in Barneveld met een hoog serviceniveau ingezameld. Wellicht dat dit serviceniveau verder kan worden vergroot. Zie de aanwijzingen daarvoor in paragraaf 0.

3.4.3 Combinatie diftar en omgekeerd inzamelen

In de praktijk wordt diftar ook in combinatie met servicedifferentiatie toegepast. Tariefdifferentiatie in combinatie met servicedifferentiatie laat de beste resultaten zien.

Vooral in gemeenten waar diftar al eerder is ingevoerd, blijkt de combinatie met omgekeerd inzamelen zeer effectief te zijn voor de vermindering van restafval en de toename van gescheiden afvalstromen.

Deze strategie resulteert in 49% minder restafval en 12% lagere beheerkosten ten opzichte van het basissysteem (zonder tarief- en servicedifferentiatie). Zoals te zien in de volgende grafiek met de gemiddelde kosten en (milieu)prestatie per inzamelstrategie[8].

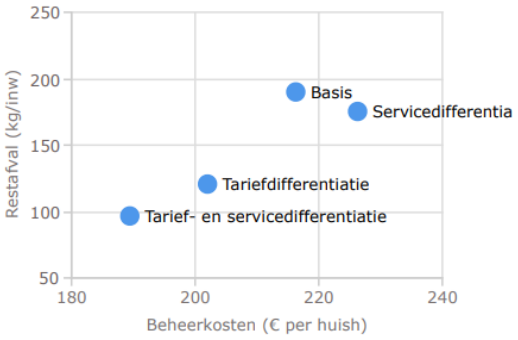

[8] Bron: Benchmark huishoudelijk afval (peiljaar 2022)

4 Analyse doelmatigheid uitvoeringsorganisatie

4.1 Wat is onderzocht en op welke wijze?

Waar de vorige stappen gericht waren op de beleidsevaluatie en mogelijke beleidskeuzes is in deze stap het de productiviteit van de inzameldienst (Team Reiniging) onderzocht. Daarvoor is vooral gebruik gemaakt van de 'Benchmark Huishoudelijk Afval' peiljaar 2022 die onder auspiciën van de NVRD en Rijkswaterstaat wordt uitgevoerd. In deze uitgebreide variant wordt ook de productiviteit vergeleken met referentiegemeenten.

Ook is een verdiepende analyse uitgevoerd. Een belangrijk voordeel van een verdieping van de macro-benchmark (wat zijn de genormaliseerde totale kosten per activiteit in vergeleken met andere gemeenten), is de verdieping op micro niveau: de uurtarieven voor mens en materieel, de productie en de kosten van de inzamelmiddelen. Hiermee is op basis van data zichtbaar waar in vergelijking met referentiegemeenten en organisaties ruimte voor verbetering is in de productiviteit van de uitvoering.

4.2 Huidige situatie

Team Reiniging

De gemeente Barneveld heeft een eigen uitvoeringsorganisatie voor de inzameling van huishoudelijk afval. Het team Reiniging is een onderdeel van Leefomgeving. Team reiniging is als uitvoeringsorgani-

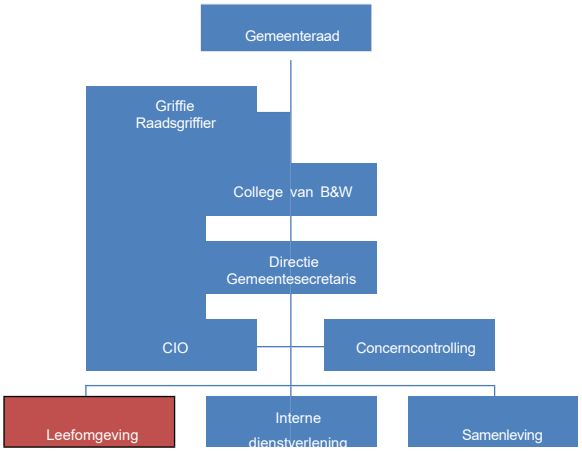

taken met betrekking tot afvalinzameling en -verwerking:

- Inzameling van huishoudelijk afval via huis-aan-huis en ondergrondse inzamelcontainers.
- Inzameling van grof huishoudelijk afval op de milieustraat "De Otelaar" en via ondergrondse containers voor glas en textiel.
- Verstrekken van inzamelmiddelen en milieupassen aan inwoners die afvalstoffenheffing betalen.
- Beheer van het gemeentelijk gronddepot.
- Aanbesteden en verwaarden van ingezamelde afvalstromen in samenwerking met andere gemeenten in de regio.

Voor de ontwikkeling van het afvalbeleid vervult de beleidsadviseur van Team beheer (afval en begraven) een trekkersrol. Daarbij wordt samengewerkt met team Reiniging.

Gemeente Barneveld beschikt over een uitvoeringsorganisatie voor afval, reiniging, groen en beheer van de buitenruimte. Team reiniging is onderdeel van een grotere 'buitendienst'.

Personeel

Het huidige personeelsbestand telt 21,7 fte, met nog een openstaande vacature voor een chauffeur/belader die vanaf 1 oktober 2023 wordt ingevuld. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van inhuurkrachten, vooral als belader bij een achterlader.

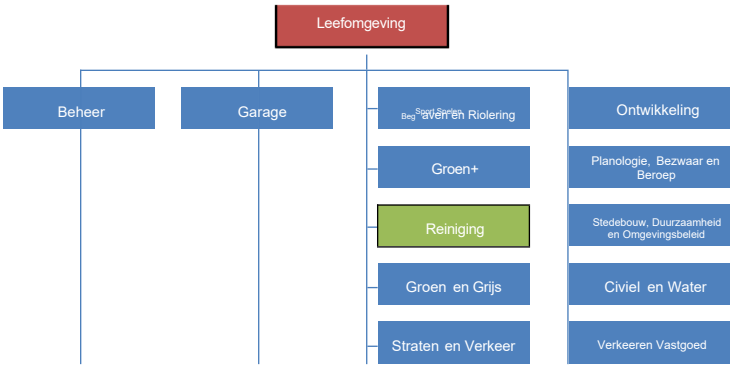

De omvang van de inzet varieert, afhankelijk van het aanbod van diverse afvalstromen en de beschikbaarheid van onze medewerkers. Het aantal beschikbare medewerkers kan fluctueren door ziekte of verlof. Ondanks deze personele wijzigingen blijft het werkaanbod constant, waardoor openstaande posities op dat moment moeten worden ingevuld.

Wat betreft chauffeurs: met name in de Groen-teams zijn enkele medewerkers ook gekwalificeerd om als chauffeur te fungeren. Deze flexibiliteit stelt team reiniging in staat om snel te reageren op veranderingen in de personele bezetting en ervoor te zorgen dat alle taken efficiënt worden uitgevoerd.

Er is op dit moment geen sprake van langdurig verzuim, maar er komt af en toe kortdurend verzuim voor. Fysieke belasting van het werk wordt gecompenseerd door bijvoorbeeld ander werk aan te bieden of vaste vrije dagen in te plannen.

In de komende vijf jaar gaan vier medewerkers met pensioen. Vertrek naar andere organisaties komt weinig voor. Vacatures voor uitvoerende functies kunnen over het algemeen goed worden ingevuld.

Medewerkers worden regelmatig gesproken over hun opleidingsbehoefte en de gemeente biedt studiefaciliteiten aan. Er wordt ook gekeken naar mogelijkheden voor persoonlijke ontwikkeling en groei, zowel binnen als buiten de organisatie.

Materieel

Het team beschikt over verschillende voertuigen voor de afvalinzameling, waaronder zijladers en achterladers voor de inzameling van minicontainers. Het volgende overzicht toont het wagenpark waarover het team beschikt.

Wagenpark	Aantal
Zijladers t.b.v. afvalinzameling met minicontainers	6
Achterladers t.b.v. afvalinzameling met minicontainers	2
Vrachtwagens t.b.v. inzameling via ondergrondse inzamelcontainers en milieustraat	2
Nog in bezit zijnde maar al wel vervangen voertuigen	
Zijladers	1
Achterlader	1
Vrachtwagen met haakarm en kraan	1

Uit het overzicht blijkt dat er 3 voertuigen operationeel die regulier zijn afgeschreven. De beslissing om deze voertuigen operationeel te houden is gebaseerd op de volgende overwegingen:

- Zorgen voor de continuïteit van taken in de komende jaren, waarin een aanzienlijke groei van het aantal woonhuisaansluitingen wordt verwacht. Op deze manier kunnen de bijbehorende werkzaamheden probleemloos worden voortgezet.
- Het waarborgen van de mogelijkheid om geplande werkzaamheden uit te voeren in geval van onverwachte uitval van andere voertuigen.
- Op dit moment heerst er aanzienlijke onzekerheid over de beschikbaarheid van nieuwe voertuigen op de markt. Lange levertijden van wel 2 jaar zijn geen uitzondering, wat de noodzaak benadrukt om bestaande voertuigen operationeel te houden.

Naast reguliere materieelvervanging wordt het aantal inzamelvoertuigen uitgebreid met een zijlader en een kraan-trechtervoertuig, zoals vermeld in het MIP. De aankoop van een haak-kraan inzamelvoertuig zal met name dienen voor de inzameling van huishoudelijk afval dat ondergronds wordt aangeboden in de wijk Bloemendal[9], waar het principe van "omgekeerd inzamelen" wordt toegepast.

4.3 Relevante ontwikkelingen voor team Reiniging

Het team staat voor verschillende uitdagingen in de toekomst, waaronder:

Verdere groei en verduurzaming

Op dit moment heerst er onzekerheid over de haalbaarheid van geplande woningbouwprojecten. Het streven is om in de toekomst het gebruik van fossiele brandstof voertuigen te beëindigen.

Overslag en af-transport van GFT en restafval

Recentelijk heeft een Europese aanbestedingsprocedure plaatsgevonden voor de overslag van afvalstromen, wat resulteerde in Recom b.v. als de nieuwe uitvoerder vanaf 1 januari 2024. Aanpassingen in de inzamelroutes en mogelijke veranderingen in het personeelsrooster worden momenteel onderzocht.

Verwerking restafval

De regio De Vallei, waaronder Barneveld, heeft het contract met de huidige verwerker, ARN opgezegd. Daarom is een (verplichte) Europese aanbestedingsprocedure gestart. Hoewel de uitvoeringsteams hier geen directe gevolgen van ondervinden, kunnen er wel kostenimplicaties zijn voor de overslag en het transport naar de nieuwe verwerker van het restafval.

9 1.550 woningen periode 2020-2030. Bron: https://www.barneveld.nl/over-barneveld/projecten.

Ver(nieuw)bouw Milieustraat De Otelaar

Een eerder toegekend krediet in 2021 ondersteunt de vernieuwing van de milieustraat om te anticiperen op gemeentegroei en betere scheiding van huishoudelijk afval. Onderzoek is gaande over het behoud van het huidige gronddepot, wat de toekomstige inrichting van de milieustraat beïnvloedt.

Grondstoffenbeleidsplan 2024 – 2028

Het huidige Grondstoffenbeleidsplan nadert het einde van zijn looptijd, en er wordt momenteel gewerkt aan een nieuw plan. Dit nieuwe beleidsplan zal de VANG-doelstellingen (van afval naar grondstof) omvatten, en de focus ligt op hoe deze doelen met de inwoners worden gerealiseerd.

Communicatie

Effectieve communicatie met inwoners blijft een permanente zorg. Naast het tijdig aanbieden van containers zal speciale nadruk liggen op het correct scheiden, aangezien verontreiniging de verwerkingskosten verhoogt en het scheidingspercentage verlaagt.

Verwachte groei van het aantal woonhuisaansluitingen

De gemeente Barneveld kiest vanuit haar maatschappelijke opgave voor het faciliteren van verdere groei van het inwonertal naar zo'n 80.000 à 85.000 inwoners richting 2040.[10] Deze beoogde groei op termijn van meer dan 40% ten opzichte van de huidige situatie biedt uiteraard meer schaalgrootte voor de eigen inzameldienst. Het aantal huishouden in 2040 zou dan 30.000-32.000 huishoudens bedragen.[11] Ook deze schaal is ten opzichte van de gemiddelde schaalgroottes in de sector nog klein.

De voorspelde groei impliceert een noodzaak tot uitbreiding van zowel het team Reiniging als het aantal inzamelvoertuigen, gericht op zowel minicontainers (laagbouw) als verzamelcontainers (hoogbouw, textiel, en glas). De resulterende structurele kosten worden gefinancierd uit de Afvalstoffenheffing, waarvoor passende bedragen zijn opgenomen in het Meerjaren InvesteringsProgramma (MIP). Het is cruciaal dat beslissingen die hierop betrekking hebben tijdig worden genomen, vooral gezien de langere voorbereidings- en levertijden voor nieuwe inzamelvoertuigen.

4.4 Doelmatigheid van het afvalbeheer en de uitvoering / team reiniging

Aan de hand van de Benchmark Huishoudelijk Afval, die jaarlijks onder auspiciën van RWS en de NVRD wordt uitgevoerd, is de doelmatigheid van het afvalbeheer van de gemeente Barneveld onderzocht. De gemeente heeft meegedaan aan de benchmark voor peiljaar 2022. Aan deze benchmark hebben 116 deelnemers deelgenomen die in totaal 183 gemeenten vertegenwoordigen. Daarbij is gekozen voor de benchmark waarbij vergelijking plaatsvindt vanuit bedrijfsperspectief. Dat betekent dat Barneveld alleen wordt

[10] Bron: Hoofdlijnennotitie Barneveld 2040: Keuzes voor de toekomst van de gemeente Barneveld d.d. 20 mei 2021

[11] Het gemiddeld aantal inwoners per huishouden in gemeente Barneveld bedraagt circa 2,6. Dit is aanzienlijk meer dan het landelijk gemiddelde van 2,1.

vergeleken met gemeenten met een eigen inzameldienst en inzamelbedrijven. Deze benchmark is geanonimiseerd.

De grafiek toont kosten van het afvalbeheer van de gemeente Barneveld ten opzichte van de andere organisaties in deze groep. Over het geheel is de score van de gemeente Barneveld met € 137,- per huishouden circa 9% boven het gemiddelde van € 126,-.

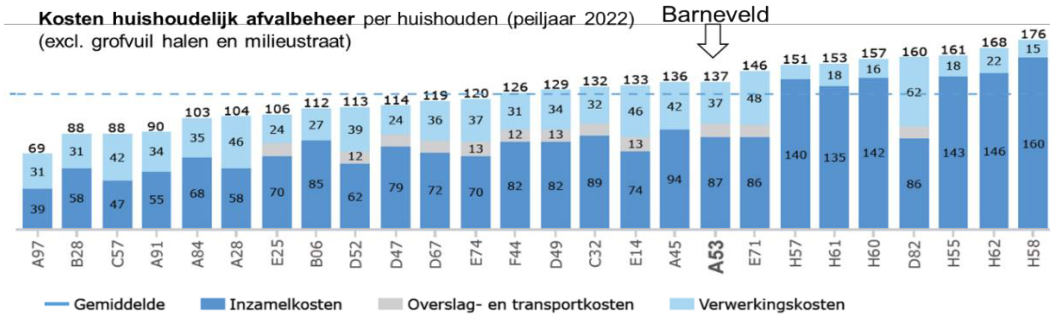

Een aantal kostenonderdelen in de dienstverlening in Barneveld ontbreekt in de opgave voor de benchmark. Daarom kan geen kostenvergelijking worden gemaakt voor grofvuilinzameling halen en brengen naar de milieustraat. Deze bedragen gemiddeld € 47,- per huishouden in de benchmark[12].

Als we uitsluitend kijken naar de inzamelkosten dan ontstaat het volgende beeld. De inzamelkosten in Barneveld bedragen € 87,- per huishouden. Ten opzichte van het benchmarkgemiddelde van € 89,- circa 2% lager.

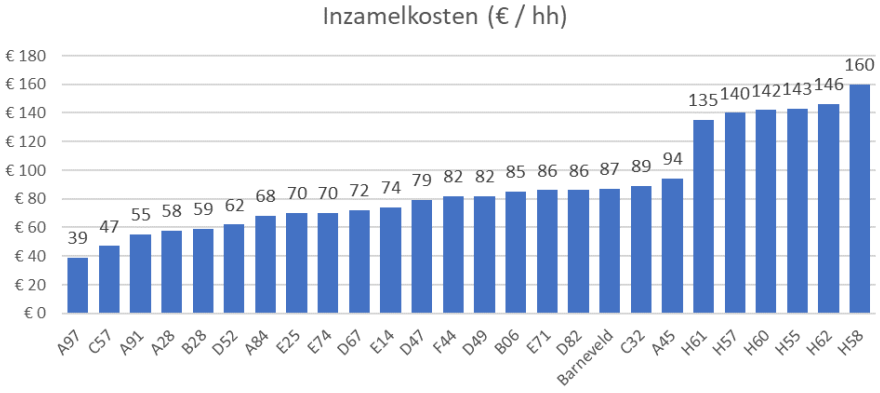

Als we kijken naar de meeste omvangrijke specifieke inzameldiensten dan ontstaat het volgende beeld. Hier worden uitsluitend de inzamelkosten met de benchmark vergeleken, waarmee met name de kostenefficiëntie van de uitvoering wordt beoordeeld[13].

Voor Barneveld levert dit een wisselend beeld op. De inzameling van GFT, oud papier en karton en glas kunnen zich goed meten met het benchmarkgemiddelde. De

[12] Dit betreft de mediaan in het peiljaar 2022. Pagina 59 "Kosten grof huishoudelijk"

[13] De kosten van be- en verwerking van afval- en grondstoffen zijn namelijk grotendeels het gevolg van beleidskeuzes van de gemeente.

inzamelkosten voor restafval en PMD zijn juist hoger dan de benchmark. In het vervolg analyseren we dit verder.

Kosten* huishoudelijk afvalbeheer per huishouden (peiljaar 2022)

	Barneveld	KLASSE D	.
Fijn restafval	28	23	🔴
Groente-, fruit- en tuinafval	18	24	🟢
Oud papier en karton	14	19	🟢
Plastic, metalen en drankenkartons	23	21	🔴
Glas verpakkingen	2	5	🟢
Textiel	1	1	⚪
Grof afval halen	0	2	
Milieustraat	0	29	
Bijplaatsingen	0	1	

* Inzamelkosten. Dus exclusief kosten voor transport en overslag, verwerkingskosten

Op basis van een nadere analyse concluderen wij:

- De kosten voor inzameling en verwerking van huishoudelijk restafval zijn circa 22% hoger dan het benchmarkgemiddelde. Dit is op zich bijzonder aangezien het aantal inzamelrondes in Barneveld 13 per jaar is en 17 gemiddeld in de benchmark. Dit is circa 23% minder service[14]. Overigens is een lagere service op inzamelen van restafval juist wel een stimulans voor inwoners om meer te scheiden.
- De kosten voor inzameling en verwerking van GFT zijn juist 25% lager. Echter ook het aantal ophaalrondes is en Barneveld met 26 per jaar iets lager dan het benchmarkgemiddelde van 29. Dit is 10% minder service.
- De kosten voor inzamelen en verwerken van PMD zijn 26% hoger. Een logische verklaring is de hogere inzamelfrequentie: 26 rondes in Barneveld ten opzichte van 22 rondes per jaar als benchmark gemiddelde. Dit is circa 18% meer service.

Dit is op zich een bijzonder beeld, waarmee tot een gemiddelde kostenprestatie wordt gekomen rond het benchmarkgemiddelde. Daarom analyseren we tot slot ook de arbeids- en voertuigproductiviteit. De volgende tabel toont de productiviteit van de inzamelorganisatie in Barneveld en vergelijkt deze met de benchmark.

Productiviteit afval- en grondstoffenbeheer

aantal mensuur per aansluiting

	Barneveld	KLASSE D	.
Fijn restafval	0.3	0.2	🔴
Groente-, fruit- en tuinafval	0.3	0.3	⚪
Oud papier en karton	0.2	0.2	⚪
Plastic, metalen en drankenkartons	0.2	0.2	⚪
Glas verpakkingen	0	0	
Textiel	0	0	
Containerbeheer (cms)	0	0.1	
Grof afval halen	0	0	
Milieustraat	0	0.3	

[14] Het verschil bedraagt 4 inzamelrondes minder per jaar. Dat is ten opzichte van het benchmarkgemiddelde van 17 circa 23%.

Arbeidsproductiviteit inzameling

tonnage per mensuur			
Fijn restafval	1.2	1.4	🔴
Groente-, fruit- en tuinafval	1.2	1.5	🔴
Oud papier en karton	0.7	0.9	🔴
Plastic, metalen en drankenkartons	0.5	0.4	🟢
Glas verpakkingen	0	2.8	
Grof afval halen	0.8	0.3	🟢
Milieustraat	0	1.3	

Voertuigproductiviteit inzameling

tonnage per voertuiguur			
Fijn restafval	1.5	1.8	🔴
Groente-, fruit- en tuinafval	1.8	1.9	🔴
Oud papier en karton	1	1.2	🔴
Plastic, metalen en drankenkartons	0.5	0.6	🔴
Glas verpakkingen	0	2.8	
Grof afval halen	1.5	0.6	🟢

Productiviteit van afval- en grondstoffenbeheer betreft het aantal mensuur dat totaal wordt besteed aan de inzameling, overslag en transport van het huishoudelijk afval per huisaansluiting. Met uitzondering van het huishoudelijk restafval (fijn) zijn de scores conform het benchmarkgemiddelde.

De arbeidsproductiviteit inzameling (het tonnage dat per mensuur wordt ingezameld) is echter voor de meest omvangrijke inzameldiensten minder groot dan het benchmarkgemiddelde. Dit geldt ook voor de voertuigproductiviteit (het tonnage dat per tractie-uur wordt ingezameld).

Conclusie. Het totaalbeeld dat wij hieruit afleiden is een redelijk kostenefficiëntie uitvoering van het afvalbeheer in de gemeente Barneveld. Over het geheel per saldo op of rond het benchmarkgemiddelde. Met de opmerking dat de kosten voor grofvuil (halen en milieustraat) hier niet zijn meegenomen. Ook is in deze vergelijking geen inzicht in de kostenefficiëntie van de overige activiteiten zoals beleid, voorlichting, handhaving en perceptie.

Maar bij verdere verdieping op onderliggende activiteiten en met name de productiviteitsanalyses zijn de prestaties over het geheel slechter dan de benchmarkgemiddelden. Wij verwachten dat de beperkte schaalgrootte van de inzamelorganisatie hieraan debet is.

Voorts het volgende advies. Om een nog beter inzicht in de doelmatigheid en doeltreffendheid van het afvalbeheer van de gemeente Barneveld adviseren wij om in het vervolg (ook, eventueel periodiek) mee te doen aan de benchmark voor gemeenten. De afvalbeheerprestatie (milieu, kosten en service) van gemeente Barneveld wordt daarbij vergeleken met andere gemeenten in hoogbouwklasse D. Deze gemeenten zijn qua gebieds- en inzamel-logistieke kenmerken goed met elkaar te vergelijken zijn. Het voordeel van deze variant van de benchmark is dat deze niet geanonimiseerd is en de totale kosten van het afvalbeheer meeneemt. De benchmark voor bedrijven richt zich alleen op

de kosten voor inzameling, transport en overslag en verwerking. Maar niet op de overige kosten voor beleid, voorlichting, handhaving en perceptie.

4.5 Schaalgrootte-analyse

De analyse en beoordeling van doelmatigheid (en toekomstbestendigheid) van de inzameldienst / team Reiniging wordt grotendeels gerelateerd aan de benodigde kennis, capaciteit en slagkracht om ook in de toekomst de taakomschrijving/rol van inzamelorganisatie goed te kunnen vervullen. Daarbij is voldoende schaalgrootte een belangrijke voorwaarde. De schaalgrootte is namelijk van invloed op het aantal verschillende typen diensten (en het daarvoor benodigd materieel of inzamelmiddelen). En daarmee van invloed op de flexibiliteit van de inzameldienstverlening.

Maar schaalgrootte en schaalvergroting is geen doel op zich, maar een middel om doelen te bereiken. Het is wel één van de thema's die centraal staan in de sector. In de regel zijn strategische motieven voor opschaling het verbeteren van de logistiek, het versterken van de onderhandelingspositie richting derden en het blijvend kunnen bieden van diensten met een concurrerende verhouding tussen de prijs en de kwaliteit.

Schaalgrootte is echter geen eenduidig of statisch begrip. Ook is er geen 'harde' norm te geven voor de juiste schaal. Schaalgrootte is namelijk mede afhankelijk van de context. De gewenste schaalgrootte verschilt per type bedrijfsproces.

Logistieke dienstverlening

Inzameldienstverlening betreft geografisch (lokaal-regionaal) gebonden (logistieke) dienstverlening. Met 22.000 huishoudens is de inzameldienst van Barneveld een relatief kleine organisatie (ook indien rekening wordt gehouden met een mogelijke groei in 2040 met 40%), die op langere termijn wellicht met schaalgroottevraagstukken te maken krijgt.

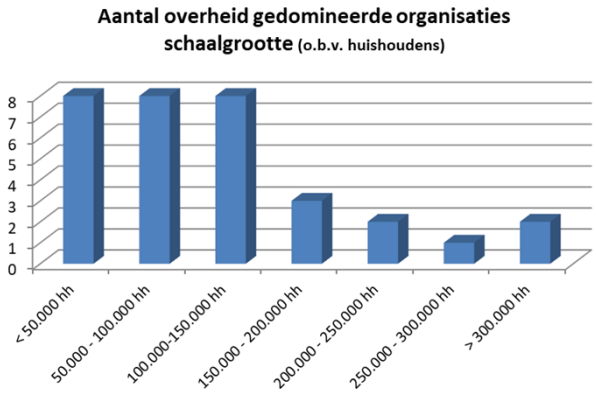

De grafiek toont ter illustratie de schaalgroottes van overheid gedomineerde inzamelorganisaties in Nederland (NV's en GR-en). De gemiddelde schaalgrootte is circa 110.000 huishoudens. Verder zijn er in Nederland nog circa 47 gemeenten met een eigen inzameldienst. De gemiddelde schaalgrootte bedraagt 50.000 huishoudens. De circa 10 grote gemeenten halen dit gemiddelde natuurlijk omhoog.

Een risico is dat de eigen organisatie (op termijn) mogelijk te klein is om efficiënt en effectief te kunnen functioneren. Zowel om kostenefficiënt te kunnen opereren maar ook om voldoende flexibel te zijn om in te spelen op (veranderende) wensen en eisen ten aanzien van de dienstverlening. Bijvoorbeeld nieuwe inzamelvoorzieningen, andere technieken, et cetera. Ter illustratie: het is niet ongebruikelijk voor inzamelorganisaties

om afgeschreven materieel beschikbaar te houden, zoals team Reiniging ook doet vanwege bovengenoemde overwegingen. Wel adviseren wij om de onderhoud- en gebruikskosten goed te monitoren en te zorgen voor een gezonde balans ten opzichte van de kosten van nieuw te verwerven materieel.

De "servicegerichtheid van de uitvoeringsorganisatie" verwijst naar het vermogen om in te spelen op de actuele situatie en de manier waarop de organisatie communiceert en diensten verleent aan de burgers. Deze organisatie legt sterk de nadruk op service en voelt zich verantwoordelijk voor het resultaat op straat. Eventuele ongewenste situaties, zoals bijplaatsingen of te laat aangeboden containers, worden snel en doeltreffend opgelost.

Op basis van de hiervoor uitgevoerde analyses van doelmatigheid en de beelden die wij hebben van de uitvoeringsorganisatie is dat team reiniging praktisch geoptimaliseerd is en servicegericht. Enerzijds door de inbedding in een grotere uitvoeringsorganisatie, anderzijds door de praktische en hands on mentaliteit van medewerkers. Echter praktisch optimaliseren heeft ook enkele kwetsbaarheden, omdat dit vaak sterk afhankelijk is van personen.

Afvalbewerking en verwerking (strategisch contactmanagement)
Zoals veel overheidsorganisaties besteedt team Reiniging de bewerking en verwerking van afval- en grondstoffen uit. Hoewel dit per type afval- en grondstofstroom kan verschillen, kan in het algemeen worden gesteld dat hoe groter de schaal, deze te meer countervailing power gegenereerd kan worden ten opzichte van de (vaak grote) afvalverwerkers en recycling organisaties in de markt. Om deze reden zoekt Barneveld c.q. team Reiniging de samenwerking met andere gemeenten in de regio en overheidsorganisaties waarmee aanbestedingen gezamenlijk worden voorbereid en uitgevoerd. Daarmee wordt voldoende schaal (en countervailing power) gegenereerd om gunstige condities en contractvoorwaarden te behalen.

Afvalbeheerbeleid, kennis en expertise
Zoals gezegd is adequaat afvalbeheer meer dan inzamelen alleen. Het is grotendeels het (aan)sturen op het gewenste afvalgedrag van inwoners zodat verspilling van grondstoffen wordt voorkomen. Zowel door preventie van restafval (keuzes in het inkoop- en consumptiepatroon) als ook door meer en betere scheiding van recyclebare grondstoffen.

Het is daarvoor van belang dat niet alleen technische deskundigheid op het gebied van inzamelvoorzieningen en logistiek beschikbaar is, maar ook gedragswetenschappelijke deskundigheid waarmee adequaat afval- grondstoffenbeleid kan worden ontwikkeld.

Team Reiniging (en de beleidsadviseur uit team beheer) dragen samen zorg voor de verdere ontwikkeling van het afvalbeleid van de gemeente. Voor het maken van beleidsplannen wordt externe deskundigheid ingehuurd.

De afvalbeheerprestaties van de gemeente zijn relatief gunstig, zodat deze kennisfunctie goed lijkt te functioneren.

Wellicht dat verdere intergemeentelijke samenwerking extra kan bijdragen aan de verbetering van de beleidsprestaties richting een circulaire economie. Onderzoek wijst uit dat de naarmate gemeenten intensiever met elkaar samenwerking dit een positief effect heeft op de doeltreffendheid van het afvalbeheerbeleid.

4.6 Conclusie doelmatigheid uitvoeringsorganisatie

Op basis van de analyses concluderen wij dat de uitvoering van het afvalbeheer (c.q. dat team Reiniging) redelijk kostenefficiënt gebeurt. Over het geheel per saldo op of rond het benchmarkgemiddelde.

Met de opmerking dat de kosten voor grofvuil (halen en milieustraat) hier niet zijn meegenomen. Ook is in deze vergelijking geen inzicht in de kostenefficiëntie van de overige activiteiten zoals beleid, voorlichting, handhaving en perceptie.

Maar bij verdere verdieping op onderliggende activiteiten en met name de productiviteitsanalyses zijn de prestaties over het geheel slechter dan de benchmarkgemiddelden. Wij verwachten dat de beperkte schaalgrootte van de inzamelorganisatie hieraan debet is.

Er is dus een verschil in de benchmarkvergelijkingen tussen de “harde” productiegegevens (inzet mens en materieel, prestaties op straat, et cetera) en de kostenprestaties. Omdat productiegegevens in het algemeen concreet worden vastgelegd, en de grondslag vormen voor kostenberekeningen (p x q = tarief x hoeveelheid), adviseren wij om de kostentoerekeningen en gehanteerde uitgangspunten (zoals afschrijvingstermijnen, uurtarieven, etc.) binnen de afvalstoffenheffingbegroting nader onderzoeken.

Op basis van de hiervoor uitgevoerde analyses van doelmatigheid en de beelden die wij hebben van de uitvoeringsorganisatie is dat team reiniging praktisch geoptimaliseerd is. Enerzijds door de inbedding in een grotere uitvoeringsorganisatie, anderzijds door de praktische en hands on mentaliteit van medewerkers.

Daartegenover staan enkele kwetsbaarheden waarop wij willen wijzen. Als gevolg van vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt (dit geldt sector breed) moet de continuïteit van de inzameldienstverlening goed geborgd worden. En met het oog op de beoogde verder verbetering van de vang-prestaties van gemeente Barneveld moet de uitvoeringsorganisatie voldoende flexibel te zijn om in te spelen op (veranderende) wensen en eisen ten aanzien van de dienstverlening. Bijvoorbeeld nieuwe inzamelvoorzieningen, andere technieken, et cetera. Het is voor kleinere organisaties altijd een groter uitdaging om meer verschillende diensten en daarvoor ook zelf te kunnen beschikken over het benodigd materieel en andere productiemiddelen.

Op het gebied van afvalbe- en verwerking concluderen wij dat de organisatie doelmatig en doeltreffend is. Dit is het gevolg van de bredere regionale samenwerking met andere gemeenten en overheidsorganisaties bij aanbestedingen.

5 Quick scan alternatieven uitvoeringsorganisatie

5.1 Wat is onderzocht en op welke wijze?

In deze stap hebben wij in beeld gebracht welke typen uitvoeringsmodellen voor de uitvoering van het afvalbeheer (c.q. de inzameling van huishoudelijk afval) er zijn. In het kort: zelf doen (eigen inzameldienst zoals Barneveld), een gezamenlijke organisatie van gemeenten (in de vorm van een GR of overheidsvennootschap) of uitbesteden aan de markt.

Dit is uitdrukkelijk een quick scan, die bijdraagt aan het complete beeld van de doelmatigheid in de huidige situatie van Barneveld en de theoretische alternatieven.

5.2 Relevante ontwikkelingen in het speelveld

Marktstructuur: toename aantal overheidsgedomineerde (inzamel)organisaties
In de afgelopen 20 tot 25 jaar heeft zich een transitie voltrokken in de gemeentelijke afval(inzamel)sector. In deze periode heeft een enorme concentratieslag plaatsgevonden waardoor het aantal inzamelorganisaties fors is afgenomen. In 80% van de gemeenten in Nederland wordt het huishoudelijk afval ingezameld door een overheidsorganisatie.

Met betrekking tot de marktpartijen gaat het om inzamelorganisaties die zich (ook) bezighouden met de inzameling van huishoudelijk afval zoals restafval, gft en PMD. Wel zijn er nog andere meer gespecialiseerde inzamelorganisaties voor bijvoorbeeld textiel of glas.

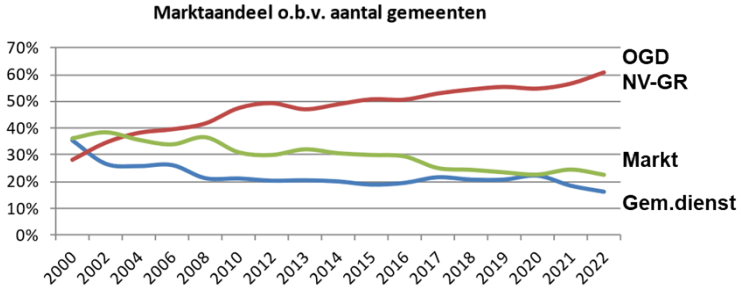

Anno 2023 is sprake van een hybride sector. Er lijkt sprake te zijn, mede onder druk van de VANG-doelen en beperkte marktwerking, van een mate van deprivatisering waarbij regiegemeenten die de inzameling uitbesteden aan de markt toetreden tot overheidsgedomineerde organisaties.

Schaalgrootte
De schaalgrootte in de sector is de afgelopen jaren fors gestegen en neemt nog steeds toe. In 2000 bedroeg de gemiddelde schaalgrootte van overheids- gedomineerde inzamelorganisaties 60.000 huishoudens. Inmiddels is dit circa 120.000 huishoudens. Voor gemeentelijke diensten is de gemiddelde schaalgrootte in deze periode ruim verdubbeld van 20.000 huishoudens tot 50.000. Dit is grotendeels het gevolg van het toetreden (met de eigen gemeentelijke dienst) tot een bestaande overheid gedomineerde organisatie dan wel het samen met andere gemeenten oprichten van een publieke inzamelorganisatie. Een grotere schaal biedt meer mogelijkheden en financieel draagvlak voor

differentiatie in de dienstverlening (maatwerk, meer verschillende typen diensten) en flexibiliteit (wendbaarheid bij het aanpassen van gevraagde service en diensten).

Marktwerking
Zoals gezegd is sprake van een hybride sector. Het aantal marktpartijen is fors gedaald tot circa 10 in de huidige situatie, waardoor ook de marktwerking in de sector in de afgelopen jaren is afgenomen. Er zijn in 2023 twee landelijke spelers die inschrijven op aanbestedingen voor inzameling van huishoudelijk afval. De marktwerking is sterk afhankelijk van de regio en de aanwezigheid en interesse van (regionale en landelijke) marktpartijen.

Recent heeft een toenemend aantal gemeenten te maken gehad met situaties van onvoldoende marktwerking, en hebben mede daarom (maar ook de wens en behoefte om meer samen te werken met een deskundige organisatie én de andere daaraan verbonden gemeenten) gekozen voor toegetreden tot een bestaande overheidsorganisatie voor het huishoudelijk afvalbeheer. En meerdere gemeenten zijn nog bezig met deze positioneringsvraag.

5.2.1 Organisatie in beweging

In reactie op de sectorale veranderingen zijn ook organisaties aan het veranderen. Wij beschrijven enkele belangrijke veranderingen.

Organisatieontwikkeling: naar grondstoffenbedrijf
Er is een inhoudelijke verandering gaande in het afvalbeheer. Waar voorheen de nadruk lag op het 'laten rijden van de wielen', is de uitdaging steeds meer gericht op milieuprestatie. Met name voor gemeenten en samenwerkingsverbanden (en in mindere mate marktpartijen) is de focus daardoor aan het verschuiven. De aandacht gaat veel meer uit naar effectiviteit (het behalen van de milieudoelstellingen), waarbij organisaties uiteraard moeten voldoen aan minimumvereisten van efficiëntie.

Als gevolg van deze verschuiving is sprake van een fors (benodigde) professionalisering van de traditionele inzamelorganisatie. Feitelijk zien wij een (geleidelijke) transitie naar een grondstoffenbedrijf met maatschappelijke meerwaarde.

Professionalisering en samenwerking
We gaan specifiek in op de ontwikkeling bij gemeenten en samenwerkingsverbanden. Vooral de samenwerkingsverbanden lopen voorop in hun pogingen om de organisatie te professionaliseren. De bedrijfsmatige omgeving biedt hiertoe ook duidelijke prikkels. Gemeenten zijn vaak minder wendbaar en gebonden aan gemeentelijke kaders. De belangrijkste organisatieveranderingen zijn:

- *Beleidsadvisering*: Organisaties ontwikkelen deskundigheid om – gelet op het verzorgingsgebied en de milieuprestatie – de gemeenten te ondersteunen en adviseren in het formuleren van effectieve beleidsmaatregelen.

- *Prestatiesturing*: De gemiddelde inzamelorganisatie draait o.b.v. repeterende logistiek. Echter, inmiddels is er (steeds meer) behoefte aan dynamische inzet. De data en technologie zijn hier ook voor beschikbaar. Op basis van vulgraadsystemen, burgeraanvragen, seizoensinvloeden, et cetera moet het werk naar behoefte worden uitgevoerd. Dit vergt een andere manier van sturing, waarbij organisaties nog zoeken naar praktisch werkbare vormen van sturing (o.a. KPI's en management cockpits).
- *Assetmanagement*: De sector wordt steeds kapitaalsintensiever. Met de grote investeringen in (vaak ondergrondse) inzamelmiddelen, voertuigen en (herinrichting van) milieustraten neemt het belang van goed assetmanagement toe. Om assetmanagement goed vorm te geven is (statische en dynamische) data nodig en zoekt men naar de juiste organisatiewijze (denk aan de rol van een assetmanager/ wagenparkbeheerder).
- *Duurzaam HRM*: Het werk wordt steeds complexer terwijl de sector ook vergrijst. Tegelijkertijd heeft de sector ook een verantwoordelijkheid naar de eigen laaggeschoolde medewerkers. Dit leidt ertoe dat er steeds specifiekere HRM-keuzen worden gemaakt. HRM-beleid is gericht op vitaliteit (gezond tot en met pensioen), loopbaanbegeleiding (tijdig ontwikkelen) en flexibiliteit (aanpassen van arbeidsvoorwaarden en werkregelingen). Ook arbeidsparticipatie zoals de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt is een steeds belangrijker aspect bij de uitvoering van inzameltaken en andere beheerwerkzaamheden in opdracht van gemeenten.
- *Data en ICT*: In het werk wordt steeds meer gebruik gemaakt van data en ICT, waarbij meer data wordt gekoppeld en nieuwe ICT-toepassingen worden ontwikkeld. Daarbij speelt dat datasecurity en AVG een steeds grotere aandacht vraagt van afvalorganisaties; zeker indien de afvalorganisatie beschikt over diftar-registraties van huishoudens. Voorbeelden zijn o.a. digitaal rijden, breder benutten van afvalapps voor burgerinformatie en meldingen, inzet van track & trace t.b.v. route optimalisatie, analyse van afvaldata en klachten/meldingen. Werken hiermee vergt ook aandacht voor soft skills binnen de organisatie.
- *Grondstoffenmanagement*: Met de verschuiving naar grondstoffen is ook een nieuwe taak te ontwikkelen. Dit kan om grondstoffenketens zo duurzaam/circulair mogelijk te maken, maar ook de simpelere(?) doelstelling van kostenbeheersing maakt dit noodzakelijk. Organisaties zoeken kennis (van ketens), netwerk (inzicht in regionale bedrijvigheid) en massa (volume grondstoffen). Om dit vorm te geven, is samenwerking nodig. Met sectorgenoten en (eventueel) met derden.

Deze ontwikkelingen zijn mede de aanleiding voor strategische keuzes met betrekking tot uitvoeringsorganisatie c.q. inzamelorganisatie die zorg draagt voor het huishoudelijk afvalbeheer in de gemeente.

5.3 Beschrijving van relevante organisatievormen

Er zijn grofweg drie verschillende mogelijkheden voor de organisatie van inzameling van afval:

A. **Eigen gemeentelijk inzameldienst**

   Dit is de huidige situatie in de gemeente Barneveld.

B. **Overheid gedomineerde organisatie**

   Dit betreft een gemeentelijk samenwerkingsverbanden, ontstaan door eigen inzameldiensten te verzelfstandigen in één gezamenlijke organisatie. Voor Barneveld zou dit kunnen betekenen a. toetreden tot een bestaande organisatie, of b. samen met andere gemeenten een gezamenlijke inzamelorganisatie oprichten.

C. **Uitbesteden aan de markt**

   De gemeente transformeert tot 'regiegemeente' en besteedt de diverse diensten en activiteiten uit aan een of meer marktpartijen.

De volgende matrix beschrijft de strategische opties op hoofdlijnen en is bedoeld om een kort en duidelijk beeld te krijgen van de kenmerken en werkwijze.

	A. Eigen gemeentelijke inzameldienst	B. Overheid gedomineerde organisatie	C. Uitbesteden aan de markt
Profiel	Overheidsorganisatie zonder winstoogmerk.	Overheidssamenwerking zonder winstoogmerk. Doorontwikkelde kennisorganisatie	Marktpartij met winstoogmerk, voert uit wat contractueel is vastgelegd.
Breedte van diensten-pakket en flexibiliteit	Wordt door de gemeente zelf bepaald. Focus op afval of breder beheer van de buitenruimte. Bij samenwerking gaan de samenwerkende gemeenten het dienstpakket samen vormgeven. Het is gebruikelijk om afspraken te maken voor een (minimum) pakket met uitbereidingsmogelijkheid.	Organisatie kent een basispakket dat alle gemeenten afnemen (afval- en grondstoffen inclusief containermanagement en kennisfunctie). Flexibiliteit voor aanpassing van de vorm of inhoud van de dienstverlening is groot. Eventuele consequenties worden door de gehele organisatie opgevangen (en niet alleen in de overeenkomst met de betreffende gemeente).	Is afhankelijk van wat in bestekken is opgenomen. Een contract biedt in het algemeen tijdens de loopduur weinig flexibiliteit om voor wijzigingen in vorm of omvangen van de dienstverlening. Momenten van aanbesteding zijn het moment om breedte aan te passen. Tussentijdse veranderbaarheid dienstverlening is beperkt (uitsluitend binnen contractuele bepalingen).
Kennis en advies	Uitvoeringsorganisatie moet deze functie inrichten. Daarvoor is voldoende schaalgrootte nodig voor voldoende financieel draagvlak. Kennis en advies kan ook bij externe partijen worden ingekocht.	Organisatie heeft een bestaande kennisorganisatie waar aansluitende gemeenten gebruik van kunnen maken. Concepten ter verbetering van het afvalbeleid zijn mogelijk in andere gemeenten al ingevoerd waardoor ervaring is opgebouwd. Doorontwikkeling van milieu straat- concepten als het circu lair ambachtscentrum zijn onderdeel van de kennis- en	Hier kunnen contractuele afspraken over gemaakt worden. Maar actief delen van kennis en advies over optimalisatie van beleid of uitvoering is niet gebruikelijk. Vaak ook niet aanwezig. De kennisfunctie moet dus goed binnen de gemeenten worden geborgd. Initiatieven vanuit de uitvoeringsorganisatie zijn vooral gericht op slimmer uitvoeren van taken. Doorontwikkeling van

		ervaringsbasis.	milieustraat- concepten als het circulair ambachtscentrum moeten door de gemeentelijke organisatie worden opgepakt.
Efficiëntie en prestatie	Schaalgrootte is hierbij bepalend. Gemeente Barneveld telt circa 22.000 huishoudens, wat voor een inzamelorganisatie een kleine schaal is. Voor logistieke diensten is schaalgrootte van belang en een grotendeels aaneengesloten verzorgingsgebied. Schaalgrootte is ook gewenst om een professionele ondersteunende staf op het gebied van communicatie, containermanagement, routebeheer, materieelbeheer, et cetera.	Overheidsgedomineerde bedrijven hebben een vastgesteld tarievenmodel. In veel gevallen zijn tarieven direct gerelateerd aan de **kostprijs** uitvoering per gemeente per dienst zonder winstmarge. Sectorbenchmarks zijn de belangrijkste methode om als opdrachtgever en aandeelhouder te sturen op bedrijfseconomische prestatie. Voor logistieke diensten is schaalgrootte van belang en een grotendeels aaneengesloten verzorgingsgebied. In grote organisaties is vaak sprake van meerdere uitrukpunten.	Bij een aanbesteding bieden inschrijvende partijen een **marktprijs** voor de gevraagde dienstverlening. Gemeenten sturen daarna op contractafspraken. SROI en duurzaamheids-eisen etc. kunnen in aanbesteding meenemen. Prijsvorming: Bij beperkte marktwerking is er de risico op een hoge prijs bij inschrijving.
Governance	Een gemeentelijk inzameldienst wordt ingebed in de ambtelijke organisatie en daarbij geldende (hiërarchische) structuren, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Bij een gemeentelijke dienst heeft de gemeente een gecombineerde eigenaar-opdrachtgeversrol. Relatieve invloed van Barneveld is groot bij een eigen dienst.	De organisatie zijn alle drie een vennootschap met enkel de verbonden gemeenten als aandeelhouder. In alle gevallen heeft de gemeente een opdrachtgeversrol en een bestuurder/aandeelhoudersrol. De formele invloed is afhankelijk van de gekozen organisatie en de daaraan gekoppelde hoeveelheid aandelen. Het model is echter gericht op samenwerking. Aandeelhoudersbesluiten worden zo veel mogelijk in consensus genomen.	Kern van de governance is 'sturen op contractafspraken'. De uitvoeringspartijen leveren terugkoppeling in rapportages. Er is geen politiek bestuurlijke verantwoordelijkheid voor bedrijfsvoering van de organisatie. Tarieven zijn meerjarig vastgelegd, inclusief indexatie. Gemakkelijk te verwerken in P&C cyclus gemeente.
Regionale samenwerking	Met een eigen gemeentelijke inzameldienst is niet automatisch sprake van regionale samenwerking. De regionale samenwerking in De Vallei richt zich voornamelijk op gezamenlijk aanbesteden van afvalverwerking. Bredere samenwerking zal georganiseerd moeten worden.	Samenwerkende gemeenten vormen samen een logisch platform om ook kennis uit te wisselen en regionaal beleid af te stemmen. Dit platform bestaat al en kan leunen op kennis en capaciteit binnen de organisatie.	De private uitvoerder biedt geen platform voor gemeentelijke regionale samenwerking. Het is wel een optie om (onder andere) met de aanbestedende gemeenten een gezamenlijk kennisoverleg of kennisorganisatie op te starten.

Zoals in de figuur is te zien worden in Nederland verschillende keuzes gemaakt: zelf doen, samenwerken of uitbesteden. In het vervolg van deze paragraaf gaan we (kort) in op enkele kenmerkende voor- en nadelen. Dit geeft slechts een eerste beeld. Ten behoeve van bestuurlijk besluitvorming is nader verdiepingsonderzoek toegespitst op uw gemeente noodzakelijk.

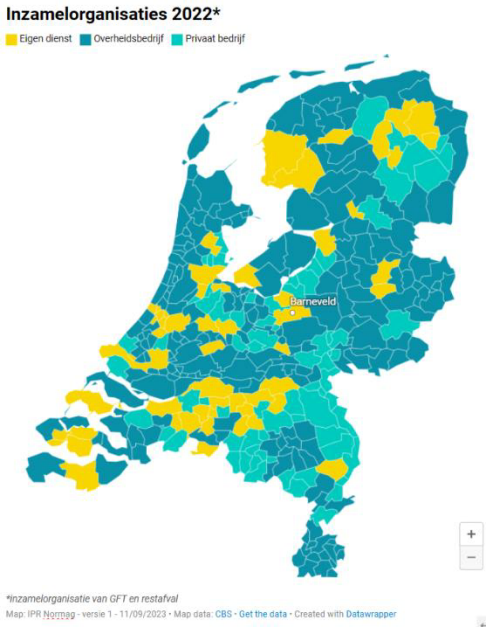

Zelf doen (eigen dienst):

- Voordelen: Als de gemeente ervoor kiest om het afvalbeheer in eigen hand te houden, heeft ze directe controle over het proces. Dit betekent dat ze het afvalbeheer kan aanpassen aan lokale behoeften, mits de organisatie voldoende flexibel is en voldoende financieel draagvlak.

  Verder is de huidige dienstverlening ingebed in de bredere gemeentelijke uitvoeringsorganisatie (groen, reiniging). En geworteld in de lokale gemeenschap met medewerkers met kennis van het gebied.

- Nadelen: Aan het goed kunnen functioneren van een eigen inzameldienst worden voorwaarden gesteld ten aanzien van de schaalgrootte. Als de eigen dienst voldoende schaalgrootte heeft (en daarmee beschikt over een breed financieel draagvlak) dan kan een eigen dienst voldoende flexibel zijn, kennis ontwikkelen en verankeren, investeren in ICT, HRM, et cetera. Indien de schaal te beperkt is dan is de eigen organisatie daar minder toe in staat. Dit maakt de organisatie (en de gemeente) kwetsbaar bij de continuïteit en doelmatigheid van de inzameldienstverlening en de doeltreffendheid van het afvalbeleid.

Aansluiten bij een overheid gedomineerde organisatie

- Voordelen: Het betreft gemeentelijke samenwerkingsverbanden, vaak ontstaan door eigen inzameldiensten te verzelfstandigen in één gezamenlijke organisatie. Het zijn organisaties met het publiek belang als primaire focus en streven naar optimale afvalbeheersing, wat in lijn ligt met de gemeentelijke doelstellingen.

  Hierbij is de gemeente vaak aandeelhouder en heeft daardoor inspraak in de strategie. Sommige van deze organisaties kunnen het afvalbeheer ook integreren met andere activiteiten in de buitenruimte (reiniging, beheer, gladheid, et cetera).

- Nadelen: Hoewel de gemeente het eigen beleid bepaalt, en als opdrachtgever bepaalt welke diensten en service geleverd moeten worden, kan ook sprake zijn van een bepaalde mate van uniformering bij de uitvoeringsorganisatie. Dit hoeft niet per se een nadeel te zijn, want uniformering betekent vaak ook meer doelmatig en doeltreffend.

Uitbesteden aan de markt

- Voordelen: Het uitbesteden aan een particulier bedrijf kan efficiënter zijn vanwege schaalvoordelen en gespecialiseerde kennis. Marktpartijen hebben vaak ervaring en expertise in afvalbeheer.

- Nadelen: Aan de andere kant verliest de gemeente een deel van de directe controle over het beheerproces. Bovendien moeten marktpartijen winst maken, wat kan leiden tot hogere tarieven voor de gemeente.

  Private inzamelorganisaties hebben vaak veel kennis van logistiek, maar zijn minder ervaring op het gebied van afvalbeheer beleid en het (aan)sturen op het gewenste 'afvalgedrag' van inwoners. Zij zijn daarin minder een meedenkend adviseur voor de gemeenten. Ook is de flexibiliteit in de dienstverlening beperkt vanwege de contractuele situatie een aanbestedingsrechtelijke (on)mogelijkheden om dienstverlening gedurende de contractperiode aan te passen.

  En bij gebrek aan goede marktwerking (waar het in de praktijk wel op lijkt) is de gemeente kwetsbaar omdat onzeker is of de gevraagde diensten geleverd kunnen worden, en zo ja tegen welke (markt)prijs dit zal zijn.

5.4 Regioscan: wat zijn de mogelijkheden voor Barneveld?

Het volgende kaartje toont de gemeenten in de regio en de wijze waarop het huishoudelijk afvalbeheer is georganiseerd. Er zijn meerdere overheidgedomineerde organisaties actief met een aansluitend verzorgingsgebied waar Barneveld bij zou kunnen aansluiten. Zoals ACV, Circulus of Rova. Bovendien bereidt gemeente Ermelo (samen met Elburg, Harderwijk, Nunspeet en Oldebroek) voor de inzameling van huishoudelijk afval toetreding tot de overheidsorganisatie Omrin voor. Nijkerk besteedt uit aan de markt (Remondis).

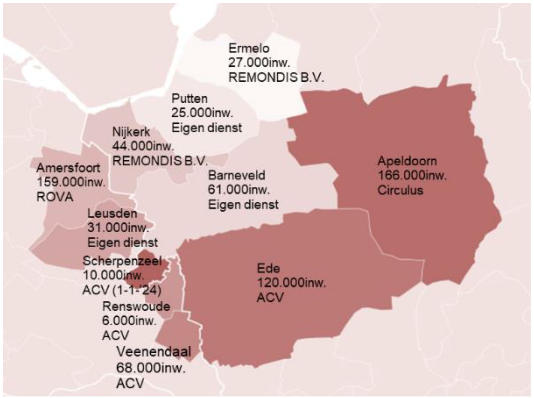

Verder beschikt de aangrenzende gemeente Putten over een eigen gemeentelijke inzameldienst. De gedachte van een gezamenlijke verzelfstandigde inzamelorganisatie moet dan wel in het perspectief van een gezamenlijke schaalgrootte van circa 55.000 huishoudens worden gezien[15]. Zie bijlage 3 voor enkele kerncijfers van de regio.

Tot slot. Deze quick scan van alternatieve uitvoeringsorganisaties is bedoeld voor de gedachtevorming in de gemeente Barneveld, met als eerste vraag of het wel of niet gewenst is om een andere organisatievorm te overwegen. En in het kader van deze quick

[15] Gemeente Putten neemt deel aan de regionale afvalsamenwerking in Noord Veluwe.

scan zijn de eventuele mogelijkheden niet met andere partijen besproken. Toetreding tot een bestaande organisatie of samenwerken met andere gemeenten met een eigen dienst vergt uiteraard overleg en afstemming over de wederzijdse bereidheid dit verkennen.

-0-0-0-

Bijlagen

bijlage 1 Voorziening Afvalstoffenheffing Barneveld

Om kostenstijgingen op te vangen en een grillig beeld in de hoogte van de jaarlijkse afvalstoffenheffing te voorkomen heeft de gemeente Barneveld de voorziening afvalstoffenheffing ingesteld. De voorziening heeft een specifiek bestedingsdoel en dus mogen deze gelden alleen worden besteed aan middelen voor het ophalen en verwerken van het huishoudelijke afval. De voorziening mag worden ingezet om tekorten op te vangen of om afvalbeheerkosten, die anders gedekt worden vanuit de afvalstoffenheffing, te dekken.

De voorziening moet worden gevoed vanuit overschotten uit een bepaald jaar of uit het begroten van een dotatie. Een overschot wordt altijd bepaald aan de hand van de werkelijke cijfers, met de jaarrekening als basis, en kan in een bepaald jaar ontstaan. Een overschot kan vanwege de verplichting kostendekkende tarieven te berekenen en maximaal 100% kostendekkendheid te zijn niet (meerjarig) worden begroot. Wel kan er om (groot) onderhoudslasten van een kapitaalgoed over een aantal jaren te egaliseren een jaarlijkse vaste dotatie aan de voorziening worden begroot. Dit door het college ingesteld beheerplan of (meerjaren) berekeningen dient periodiek te worden geactualiseerd.

In de gemeente Barneveld wordt de voorziening alleen gevoed vanuit overschotten op de afvalstoffenheffing. Volgens de programmabegroting 2024 wordt de voorziening per 2024 ingeschat op € 2.531.000,- en neemt daarna tot € 2.630.000,- in 2027.

Verloop voorziening afvalstoffenheffing Barneveld

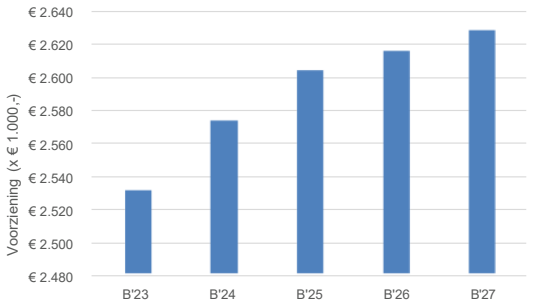

Bron: B'24: Programmabegroting 2024

Het volgende overzicht toont de voorziening van Barneveld en enkele gemeenten in de regio.

Voorzieningen referentiegemeenten Begroting 2024

Versie 1.	Stand voorziening per 1 jan.'23	Aantal huishoudens	Bedrag voorziening per huishouden	Totale kosten '24 afvalstoffenheffing	Stand voorziening t.o.v. kosten'24
Amersfoort *1	nvt	67.181			
Apeldoorn	€ 4.791.892	74.603	€ 64	€ 20.737.000	23%
Barneveld	€ 2.531.000	21.926	€ 115	€ 7.263.000	35%
Ede	€ 2.392.613	48.552	€ 49	€ 14.950.681	16%
Ermelo	€ 530.000	11.002	€ 48	€ 2.490.000	21%
Leusden	€ 100.000	12.905	€ 8	€ 3.659.000	3%
Nijkerk	€ -139.400	16.669	€ -8	€ 3.800.000	-4%
Putten	€ -	10.025	€ -	€ 1.870.000	0%
Renswoude	€ 171.898	2.134	€ 81	€ 718.432	24%
Scherpenzeel *1	€ 89.196	4.002	€ 22	€ 1.068.309	8%
Veenendaal	€ 2.897.358	27.512	€ 105	€ 8.807.600	33%
Hoogste	€ 4.792k (Ape)	74,6k (Ape)	€ 115k (Bar)	€ 20.737k (Ape)	€ 35% (Bar)
Laagste (niet zijnde 0)	€ -139k (Nij)	2,1k (Ren)	€ -8k (Nij)	€ 718k (Ren)	€ -4% (Nij)

*1 geen voorziening heffing gevonden *2 begroting 2023 ipv 2024

Bron: Programmabegrotingen 2024

De hoogte van de voorzieningen in de regiogemeenten variëren tussen de € -8,- en € 115,- per aansluiting of -4% tot 35% van de totale kosten. Er is geen onderzoek gedaan naar de voeding van de voorzieningen zoals overschotten en/of dotaties op basis actuele beheerplan voor onderhoud van kapitaalgoederen. Voor Barneveld is dit € 115,- per huishouden en 35% van de totale kosten. Aan de bovenkant van de bandbreedte.

In principe worden voorzieningen ingezet bij onverwachte situaties met aanzienlijke impact, zoals een nieuwe coronacrisis of hyperinflatie, en niet als standaardpraktijk. Als dergelijke voorzieningen wel als standaardpraktijk worden ingezet, kan dit leiden tot een ongerechtvaardigde stijging van de afvalstoffenheffing voor de inwoners, vooral wanneer de voorziening is uitgeput en er zich onverwachte situaties voordoen die tot kostenstijgingen leiden.

Regiogemeente en voorziening afvalstoffenheffing 1-1-'24 per huishouden

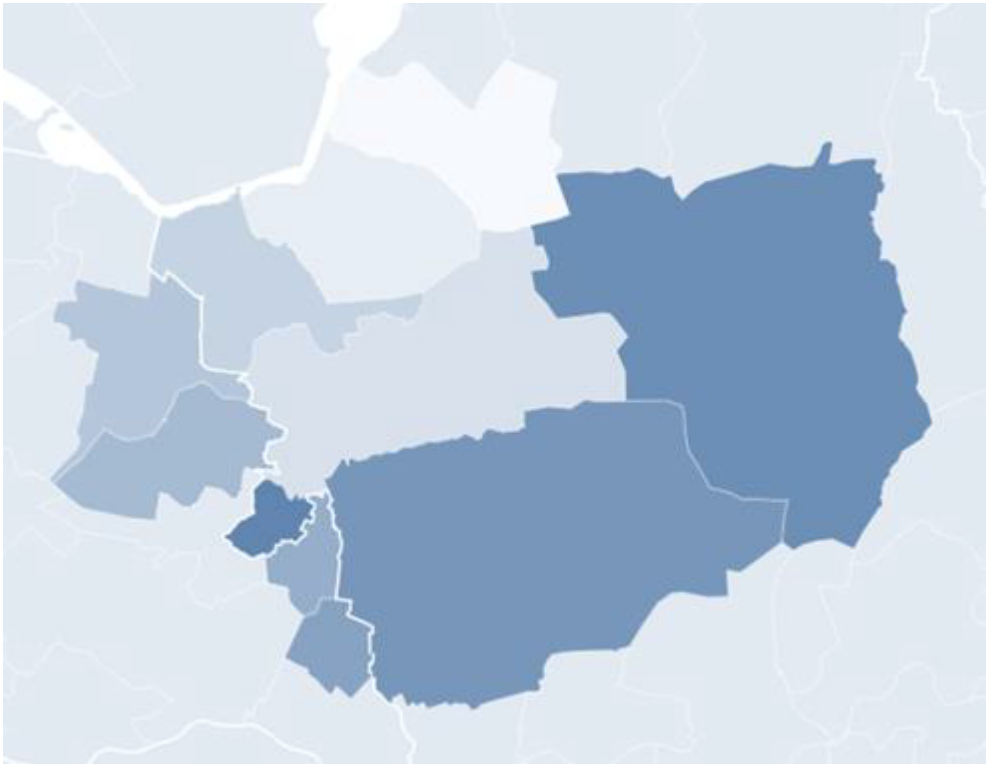

Bron: IPR Normag (obv programmabegrotingen 2023 gemeenten)

bijlage 2 Breakdown Afvalstoffenheffing begroting 2024

Overzicht per kostenonderdeel Afvalstoffenheffing (indeling IPR Normag)

Overzicht per kostenonderdeel Afvalstoffenheffing (indeling IPR Normag)	Begroting 2024 Totaal	Per huish. 23.379
Kosten	**€ 7.121.268**	**€ 305**
Perceptiekosten (inning)	€ 384.698	€ 16
Handhaving	€ 979.036	€ 42
Communicatie	€ 78.341	€ 3
Doorbelasting straatreiniging	€ 2.695.953	€ 115
Doorbelasting concern	€ 663.128	€ 28
Beleid, beheer en regie	€ 440.678	€ 19
Uitvoeringskosten	€ 222.450	€ 10
Inzamelmiddelen	€ 1.380.500	€ 59
Containers	€ 2.176.000	€ 93
Milieustraat	€ -245.500	€ -11
Verwerkingskosten (gesaldeerd)	€ -550.000	€ -24
Verwerkingslasten	€ 155.000	€ 7
Verbrandingsbelasting (Rijksoverheid)	€ 784.612	€ 34
Verwerkingsbaten	**€ -7.121.332**	**€ -305**
Vergoeding vanuit Afvalfonds	€ -7.118.832	€ -304
Kwijtscheldingen	€ -7.110.832	€ -304
BTW-kosten	€ -8.000	€ -0
Niet Huishoudelijk afval gerelateerd	€ -2.500	€ -0
Overige uitgaven		
Inkomsten		
Inkomsten uit heffing/leges		
Afvalstoffenheffing		
Leges		
Reinigingsrecht		
Overige inkomsten		
Voorziening		
Resultaat		

bijlage 3 Kerncijfers regio Barneveld

Kerncijfers regiogemeenten 2022

Versie 1.	Totaal aantal inwoners	Totaal aantal woningen	Meergezingswoningen %	Stedelijkheids-klasse	Inzamel-organisatie '23
Amersfoort	158.590	67.181	36%	2	ROVA
Apeldoorn	165.611	74.603	29%	2	Circulus
Barneveld	60.584	21.926	22%4		Eigen dienst
Ede	119.986	48.552	31%	2	ACV
Ermelo	27.258	11.002	22%	4	REMONDIS B.V.
Leusden	30.713	12.905	19%	3	Eigen dienst
Nijkerk	44.311	16.669	17%	3	REMONDIS B.V.
Putten	24.598	10.025	15%	4	Eigen dienst
Renswoude	5.651	2.134	13%	4	ACV
Scherpenzeel	10.317	4.002	16%	4	ACV (1-1-'24)
Veenendaal	67.671	27.512	40%	0	ACV

Bron: CBS: CBS Statline: Regionale kerncijfers Nederland, CBS Statline: Voorraad w oningen; w oningtype, oppervlakteklasse,

bijlage 4 Overzicht beoordeling

Beoordeling

ThemMaatregel in Strategieplan 2020 - 2024		Beoordeling	Toelichting
GFT	Gratis verstrekken van bakjes/zakjes voor het scheiden van gf-afval in de keuken	☒	Niet gerealiseerd
GFT	Adoptievoorzieningen (= door vrijwilligers beheerd) voor gf-afval bij de appartementen	☑	Wel gerealiseerd, maar gestopt, omdat het eigenaarschap niet altijd duidelijk was.
GFT	Takken/ snoeihout route in het voorjaar	☑	Gerealiseerd met behulp van vrijwilligers
GFT	Project wormenhotel	☒	Niet gerealiseerd
GFT	Voedselverspillingscampagne	☑	Lid van samen tegen voedselverspilling + campagne #afvalscheidendoejezo
OPK	Onderzoek uitvoeren naar de haalbaarheid van een 'ja- sticker' voor het tegengaan van papierverspilling (ongelezen huis-aan-huis bladen en reclamemateriaal)	☑	Stickers gratis beschikbaar via de gemeentelijke website
PMD	Voorlichtingscampagne ter bevordering van kwaliteit ingezameld pmd/welles-nietes lijst.	☑	Campagne #afvalscheidendoejezo
PMD	Uitvoeren van kwaliteitscontroles	☑	2 verschillende sorteeranalyses
PMD	100-100-100 challenge: 100 huishoudens zetten zich gedurende 100 dagen in voor 100% minder restafval	☒	Niet uitgevoerd, na navraag bij andere gemeenten.
Luier	Optimalisatie van de luierinzameling, onder voorwaarde dat er meer duidelijkheid bestaat over de recyclebaarheid (en daaraan gerelateerde milieuwinst) van de gescheiden ingezamelde luiers	☒	Niet gerealiseerd
1	Maximaal 70 kg restafval per inwoner per jaar in 2024 (verbetering t.o.v. 2018: 126 kg)	☒	Niet gehaald. Niveau blijft stabiel, trendbreuk noodzakelijk
2	Kwaliteitsverbetering van ingezamelde grondstoffen, vooral GFT en PMD, voor bijdrage aan circulaire economie. Maximaal 5% vervuiling.	☐	Kwaliteitcijfers niet bekend
3	Meer nadruk op afvalpreventie, bewustwording rond verpakkingsafval en verminderen van voedselverspilling	☐	Minimale aandacht in campagne #afvalscheidendoejezo Keukenbakjes GFT niet beschikbaar gesteld
4	Kostenneutraliteit: beleid mag niet leiden tot aanzienlijke kostenverhogingen voor afvalstoffenheffing	☑	Totale afvalstoffenheffing stijgt met circa 5% (sinds 2020), ten delen veroorzaakt door gewijzigd beleid.
5	Behoud huidige dienstverleningsniveau en bewonerstevredenheid (min. 65% positieve beoordeling)	☐	Dienstverleningsniveau ongewijzigd en bewonerstevredenheid (nog) niet uitgevoerd
7	Verbetering toegankelijkheid milieustraat voor grof huishoudelijk afval, overweging toevoeging kringloopactiviteiten	☒	Geen cijfers
8	Samenwerking met lokale organisaties en ondernemers voor gemeenschappelijke ambities (o.a. repaircafé's, kringloopinitiatieven, milieu(educatie)organisaties)	☑	Behaald door inzet vrijwilligers die voorheen OPK inzamelden
9	Omgekeerd inzamelen bij nieuwbouw	☒	Niet doorgevoerd
10	Meer inzet van toezicht en handhaving (inventariseren probleemgebieden en extra inzet van BOA's)	☒	Niet doorgevoerd

☑ Uitgevoerd en afgerond, ☐ Gestart maar niet afgerond en ☒ Niet gestart of niet afgerond

gemeente Barneveld

Memo

Datum:
10 april 2024

Onderwerp: Bestuurlijke zienswijze op Doelmatigheidsonderzoek afvalinzameling gemeente Barneveld

Ter attentie van: De gemeenteraad

Afzender: Het College van Burgemeester en Wethouders

Met belangstelling hebben wij kennis genomen van het door IPR Normag uitgevoerde doelmatigheidsonderzoek (213a onderzoek) afvalbeleid en inzameling gemeente Barneveld. Wij willen met dit memo graag onze zienswijze op de resultaten van dit onderzoek geven.

Conclusie
We halen de VANG-doelstelling (Van Afval Naar Grondstof), die we in ons beleid hebben vastgesteld niet, wel scoren we gemiddeld ten opzichte van andere gemeenten met eenzelfde inzamelingbeleid.
Uit het onderzoek komt ook dat de uitvoering van het afvalbeheer als eigen dienst kosten-efficiënt gebeurt. Daarbij is de service die wordt verleend op de afvalinzameling hoog. Wij zijn trots en dankbaar voor dit goede werk dat onze organisatie levert. Er is geen aanleiding om bijvoorbeeld andere opties te overwegen, zoals uitbesteding van de inzameling. Wel willen wij de aanbevelingen die in het rapport staan opvolgen.
Het rapport is bij deze reactie gevoegd.

213a Onderzoek
Het doelmatigheidsonderzoek betreft een 213a onderzoek. Dit is een middel van het college om de doelmatigheid en doeltreffendheid van vastgesteld beleid en uitvoering (te laten) onderzoeken. In dit onderzoek heeft het college opdracht gegeven de doelmatigheid en doeltreffendheid van het huidige afvalbeleid en de afvalinzameling te onderzoeken

Aanbevelingen om op korte termijn over te nemen

Binnen de kaders van het vastgestelde beleid kunnen we al een aantal aanbevelingen overnemen en mee aan de slag gaan. Dat kan op korte termijn. Het betreft met name:

- Intensiveren van onze communicatie;
  Dit heeft als doel het nog beter scheiden van diverse afvalstromen;
- Uitvoeren van meerdere afval sorteeranalyses
  Dit heeft als doel om grip op de samenstelling van de verschillende grondstoffenstromen en restafval te houden en te kunnen monitoren. Deze cijfers zullen zicht geven op scheidingsresultaten en eventuele vervuilingen van grondstoffenstromen. Dan kan op tijd worden bijgestuurd om doelstellingen te halen.

- Inwonersonderzoek naar de tevredenheid van de afvalinzameling. De resultaten van deze enquête worden meegenomen als input voor het strategisch grondstoffenbeleidsplan dat voorzien is voor eind van dit jaar.
- Deelnemen aan de benchmark die landelijk wordt uitgevoerd
  Het betreft hier de jaarlijkse deelname aan de Benchmark van Rijkswaterstaat en NVRD (Koninklijke Nederlandse vereniging voor afval- en reinigingsdiensten) om de pijlers kosten, milieu en service te blijven monitoren. Zo weten we hoe we als gemeente Barneveld het doen afgezet tegen vergelijkbare Nederlandse gemeenten.

Aanbevelingen voor Strategienota grondstoffen
Ook zijn er aanbevelingen gedaan om de hoeveelheid restafval te verminderen. Om een echte trendbreuk te realiseren moet nagedacht worden over de inzet van bijvoorbeeld gedifferentieerde tarieven of omgekeerd inzamelen. Dit vraagt een nadere afweging in het kader van ons op te stellen strategisch grondstoffenbeleid. Het is daarbij belangrijk om de consequenties van de diverse opties zorgvuldig af te wegen.
De kaders voor de nieuwe Strategienota Grondstoffenbeleidsplan worden binnenkort aan de gemeenteraad aangeboden. Daarna wordt de nieuwe Strategienota opgesteld. Eind 2024 wordt de nota aan de gemeenteraad voorgelegd. Op basis van de rapportage van IPR Normag leggen wij u in de Strategienota de scenario's en de beleidskeuzes voor.

Dienstverlening van onze inzamelorganisatie
Wij zijn een groeigemeente en dat biedt de gelegenheid om de organisatie te laten meegroeien. Wij zijn van mening dat deze groei voldoende is om aan de aanbevelingen uit de rapportage tegemoet te komen.
Desalniettemin lijkt het ons verstandig om de monitoring ook op dit onderwerp goed in te richten. Dat is ook mogelijk via de benchmark voor gemeenten.

Daarnaast is het van belang om de contacten met bijvoorbeeld ACV (Afvalcombinatie De Vallei), de inzamelorganisatie van een aantal gemeenten binnen Regio Food Valley, goed te onderhouden. Zij zorgen op dit moment voor de wekelijkse inzameling van wegwerpluiers waarvoor rolcontainers op verschillende plaatsen in die gemeenten, waaronder de gemeente Barneveld, staan.

In het rapport wordt geconcludeerd dat de uitvoering van het afvalbeheer (c.q. team reiniging) als eigen dienst kosten efficiënt gebeurt. Wij zijn hier zeer content mee. Uiteraard willen wij blijvend kijken of we kunnen verbeteren in het opereren als eigen dienst.